

Úloha učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu

Monika Perutková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika Perutková**
Osobní číslo: **H11028**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Úloha učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury k problematice tvorby školního vzdělávacího programu.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k úloze učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu.

Příprava metodiky výzkumné části, zpracování designu výzkumu.

Realizace kvalitativního výzkumu, využití interview.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí, doporučení pro praxi a diskuse ke kvalitativním datům.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy. Praha: Portál, 2010, 171 s. ISBN 978-80-7367-221-8.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Současná mateřská škola a její řízení. Praha: Portál, 2003, 154 s. ISBN 80-7178-537-7.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. Předškolní a primární pedagogika: Předškolní a elementární pedagogika. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-7178-585-7.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy. Praha: Portál, 2013, 181 s. ISBN 978-80-262-0495-4.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina et al. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu MŠ. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006, 34 s. ISBN 80-87000-01-3.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina et al. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

SVOBODOVÁ, Eva et al. Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program. Praha: Portál, 2010, 168 s. ISBN: 978-80-7367-774-9.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 23. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně29. 4. 2014.....

Miroslav Svoboda
.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dissertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Fiat, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpovídá-li autor takového díla ušítí svolení bez vázného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení obyčejného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 sítává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo ušítí či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží ke výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Se zavedením Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání byl mateřským školám udělen nový úkol, jímž je tvorba vlastního školního vzdělávacího programu. Vznikají statistiky o tom, v kterých částech dokumentu bývají nejčastěji chyby a jaké. Je i několik doporučených postupů, jak tento dokument tvořit. Avšak nikde není uvedeno, jakou úlohu v tomto procesu mají učitelé mateřských škol, kteří by se tohoto procesu měli účastnit. Na ni je tedy zaměřena tato práce. Praktická část ji objasňuje na základě analýzy hloubkových interview provedených s pěti učitelkami mateřských škol. Interpretace získaných dat poukazuje na to, že proces tvorby probíhá v každé mateřské škole jinak a že i úloha učitelů v tomto procesu je odlišná. To vybízí k vytvoření návodu, který by tento proces usnadnil. Tento, avšak zatím neověřený návod je uveden na konci práce. Součástí práce jsou i náměty pro další zkoumání.

Klíčová slova: kurikulární dokumenty předškolního vzdělávání, rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, školní vzdělávací program, tvorba školního vzdělávacího programu, učitel mateřské školy

ABSTRACT

There was assigned new task to kindergarten with implementation of general educational programme. The task was a creation of school educational programme. There are developing statistics about part of programme, where mistakes frequently are. There are several recommended methods about creation of this programme. On the other hand, there isn't an assignment of preschool teachers, who should be participants of the process. It is an intention of this thesis. A practical part clarifies the assignment by in-depth interviews with five preschool teachers. An interpretation of acquired datas points out diversity of process of creation in each kindergarten and diversity of assignment of preschool teachers. For this reason I have created a manual for facilitation of process. This manual is unauthenticated in the meantime and is given in the end of thesis. Suggestions for additional study are component of thesis.

Keywords: curricular documents of preprimary education, general educational programme, school educational programme, creation of schooleducational programme, kindergarten teacher

„Važ si každého člověka, ale stokrát víc si važ dítěte a střeš se, abys neporušil jeho dětské čistoty.“

Alexej Nikolajevič Tolstoj

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování a vděčnost své vedoucí práce doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD, která se mnou měla při její tvorbě ohromnou trpělivost a snažila se dovést mě k vytvoření v rámci mých možností co možná nejlepší práce. Poděkování patří i mé rodině, participantkám a všem, kteří mě podporovali a přáli mi úspěšné zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY	12
1.1 POZICE UČITELE MATEŘSKÉ ŠKOLY PŘI TVORBĚ KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	14
2 KURIKULUM MATEŘSKÉ ŠKOLY	16
2.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	18
2.1.1 Obsah ŠVP PV	19
2.1.2 Kritéria pro správnost dokumentu.....	20
3 TVORBA ŠVP	22
3.1 PLÁNOVÁNÍ.....	22
3.2 TÝMOVÁ SPOLUPRÁCE	23
3.3 RŮZNÉ POSTUPY TVORBY	25
3.3.1 Tvorba podle Syslové.....	25
3.3.2 Tvorba podle Průchy	25
3.3.3 Tvorba podle Bečvářové	26
3.3.4 Tvorba podle manuálu.....	28
3.4 NEJČASTĚJŠÍ NEDOSTATKY.....	30
3.5 SHRNUÍ.....	32
4 ÚLOHA UČITELE MŠ PŘI TVORBĚ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 VÝZKUMNÝ PROJEKT	36
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	36
5.2 METODY SBĚRU DAT	36
5.3 PRŮBĚH VÝZKUMU	37
5.3.1 Zpracování dat.....	38
5.4 INTERPRETACE JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ	39
5.4.1 Osobní angažovanost	39
5.4.2 Participace kolegů	43
5.4.3 Externí činitelé	48
5.4.4 Tvorba integrovaných bloků	51
5.4.5 Související informace.....	53
5.5 SHRNUÍ.....	57
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	66
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	73
SEZNAM TABULEK	74
SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Ve své bakalářské práci bych chtěla objasnit úlohu učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu. Tvorba školního vzdělávacího programu (dále pak ŠVP) není vůbec věcí jednoduchou, jak se může na první pohled zdát. ŠVP musí obsahovat daný okruh informací a splňovat tak požadavky uvedené v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP).

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že bych sama jednou chtěla pracovat jako učitelka mateřské školy a věnovat se dětem. Pokud nedojde k nějaké významné a razantní kurikulární reformě, bude i mou úlohou tvořit školní vzdělávací program. Právě učitelka by měla nejlépe vědět, co děti potřebují, jak k nim přistupovat, jaké metody používat, co na ně platí atd. Proto si myslím, že její úloha při tvorbě školního vzdělávacího programu, jenž je pro mateřskou školu dokumentem závazným a z něhož vychází další činnost a působení mateřské školy, pedagogů a zaměstnanců, je velmi důležitá.

Jak se tedy učitelky na tvorbě školního vzdělávacího programu opravdu podílí a jak tvorba tohoto dokumentu v praxi probíhá, odkřívám na základě výsledků výzkumného šetření v praktické části této práce. Teoretická část je věnována samotnému objasnění dokumentu školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a úloze učitele mateřské školy v předškolním vzdělávání a při tvorbě školního vzdělávacího programu.

Cílem celé práce je charakterizovat dokument Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a v tomto kontextu popsat úlohu učitele mateřské školy při jeho tvorbě.

Tato práce bude dále rozšířena v magisterské práci. Výsledkem by v budoucnu mělo být vytvoření návodu pro příjemnou a efektivní tvorbu ŠVP PV či postupu pro jeho přepracování a to včetně poukázání na nejčastější nedostatky a chyby. Sice už byl vydán manuál pro jeho tvorbu (Smolíková et al., 2006a), avšak nejsou v něm uvedeny „vyčytávky“ usnadňující tento proces. Chtěla bych tím také redukovat opisování a inspirování se vzdělávacími programy jiných mateřských škol, jelikož program jedné školy nemůže, myslím si, plně fungovat v jiné škole. Bude-li mít každá mateřská škola vzdělávací program „ušitý přímo na míru“, tedy vyhovující jejím podmínkám, požadavkům tamějších rodičů i dětí, bude vzdělávací proces úspěšný, zábavný a spokojenost bude na všech stranách – dětí, učitelů a celého personálu MŠ, rodičů, ČŠI a následně i učitelek základních škol. Jde mi zejména o to, aby mateřské školy a její zaměstnanci měly programy vytvořené tak, aby se jim podle nich dobře pracovalo, tvořily

třídní plány a dětem pak mohly poskytnout co možná nejvíce úžasných a zábavných příležitostí k jejich rozvoji a dětem se tak v mateřské škole líbilo, činnosti je bavily a chodily tam rády a dobře na ni pak zpětně vzpomínaly.

V této práci se snažím uvést vhodný, příjemný a efektivní postup tvorby ŠVP, vytvořený na základě výpovědí svých participantek. Avšak nemohu ho potvrdit ani vyvrátit, jelikož se tohoto procesu neúčastním.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY

„Učitel mateřské školy je kvalifikovaný odborník v oblasti předškolního vzdělávání, osobnostně vyzrálý, kompetentní převzít odpovědnost za rozvoj dítěte, saturaci jeho potřeb, a to s ohledem na individuální zvláštnosti.“ (Šmelová 2006 in Šmelová, Nelešovská, 2009, s. 12).

V pedagogickém slovníku definici učitele mateřské školy nenajdeme, ale můžeme tam nalézt definici učitele. *„Základní činitel výchovně vzdělávacího procesu, který by měl být profesionálně kvalifikovaným odborníkem, spoluodpovědným za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003)

Odbornou kvalifikaci učitele MŠ udává zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících.

Učitel mateřské školy získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů mateřské školy,
- b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy nebo vychovatelství nebo pedagogiku volného času nebo studijního oboru pedagogika a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na pedagogiku předškolního věku.

Avšak otázkou je, zda je toto vzdělání dostatečné a zda jsou absolventi výše uvedeného vzdělávacího procesu opravdu dostatečně připraveni na plnění všech povinností a úkolů, které na učitele mateřské školy spadají.

Národní institut pro další vzdělávání se rozhodl zvýšit kvalitu práce pedagogických pracovníků a připravuje kariérní systém pro učitele. A to i mateřských škol. Stanovuje standardy, které by učitel měl mít a chce učitele rozvíjet, a to ve třech oblastech. První z těchto oblastí je věnována osobnostním předpokladům učitele a znalostem a dovednostem, které jsou nezbytné pro úspěšné působení v učitelské profesi. Druhá oblast je zaměřena na přímé působení učitele na žáky ve třídě a je vnímána jako jeho nejdůležitější součást s přímým a bezprostředním dopadem na výsledky žákova učení. Třetí oblast je zacílena na působení učitele vně školy, zahrnuje oblast spolupráce se sociálními partnery a zdůrazňuje jeho postavení v roli „občanské autority“. Mimo jiné by se tak měla posílit příprava budoucích učitelů, ale i zdokonalit úroveň znalostí a dovedností učitelů současných. (nidv.cz, 2013)

Učitel by měl mít určité profesní kompetence, neboli komplexní způsobilosti k úspěšnému vykonávání profese, která zahrnuje znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty a osobnostní charakteristiky. Švec (in Syslová, 2013) je dělí do tří kategorií:

- kompetence k vyučování a výchově (psychopedagogická, komunikativní a diagnostická kompetence);
- kompetence osobnostní, podmiňující úspěšné pedagogické působení (zahrnující odpovědnost za rozhodnutí i za důsledky jeho realizace, tvořivost, flexibilitu, empatii);
- kompetence rozvíjející (adaptivní, informační, výzkumná, sebereflexivní a autoregulační kompetence) (Spilková, 1996; Syslová, 2013)

Bude-li mít učitel všechny tyto kompetence, zajisté bude tvůrcem a realizátorem úspěšného výchovně-vzdělávacího programu a procesu.

1.1 Pozice učitele mateřské školy při tvorbě kurikulárních dokumentů

Učitel mateřské školy je hlavním činitelem institucionálního předškolního vzdělávání a to podle Šmelové (in Šmelová, Nelešovská, 2009) podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku. Také se podílí na jeho zdravém, citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. (Smolíková et al, 2006b)

Role předškolního pedagoga tedy s sebou nese mnoho povinností. Učitel mateřské školy zajišťuje profesionální péči o děti, jejich výchovu i vzdělávání. K tomu je třeba, aby byl schopen analyzovat jejich věkové a individuální potřeby. Podle RVP PV (Smolíková et al., 2006b) musí pravidelně sledovat průběh vzdělávání, hodnotit jeho podmínky i výsledky, tedy evaluovat a diagnostikovat. Dále pak je učitel MŠ realizátorem individuální i skupinové vzdělávací činnosti, která však cílevědomě směřuje k rozvoji dětí a rozšiřování jejich kompetencí (schopností, dovedností, postojů). Cílevědomé vzdělávání by nám měl zabezpečit školní vzdělávací program, v němž jsou stanoveny cíle vzdělávání. Ty musí korespondovat s cíli uvedenými v RVP PV. Je-li dobře zpracován školní vzdělávací program, pak je plán vzdělávání jasný a vzdělávací proces může být, pokud bude splněno uvedené ve vzdělávacím programu, úspěšný. Učiteli se na základě dobrého ŠVP dobře tvoří třídní vzdělávací program a je-li patřičně a vhodně zrealizován, dochází k úspěšnému edukačnímu procesu. Jednou z povinností předškolního pedagoga uvedenou v RVP PV (Smolíková et al., 2006b) je právě zpracovávání školního (třídního) vzdělávacího programu. Právě na základě ŠVP si učitel vytváří svůj vlastní třídní vzdělávací program, v němž už samostatně projektuje výchovné a vzdělávací činnosti, které se svou třídou provádí. Na základě poznání dětí volí vhodné strategie a metody pro individualizované i skupinové vzdělávání, při nichž pak využívá oborových metodik a uplatňuje didaktické prvky odpovídající věku a individualitě dětí. K tomu je však nezbytná znalost vývojové psychologie. K tvorbě ŠVP PV je nezbytná znalost RVP PV, prostředí a možností školy. Jsou-li v ŠVP stanoveny integrované bloky tak, aby byly pro učitele (ale samozřejmě i děti) zajímavé, zábavné, uměl je zrealizovat, pak ho bude práce ve třídě bavit, děti to vycítí, ve třídě bude pohoda a v klidném a pohodovém prostředí se pak budou dobře plnit výchovně vzdělávací cíle a celý výchovně vzdělávací proces tak bude úspěšný, ale při tom i zábavný. Učitelky by

měly zabezpečit, aby se děti cítily dobře (po stránce fyzické i psychické), aby se rozvíjely v souladu se svými schopnostmi a možnostmi a současně aby byl podněcován jejich harmonický rozvoj. Měly by jim poskytnout dostatek podnětů k učení a radosti z něho. Když se dětem daří, dochází k posilování jejich sebevědomí a důvěry ve vlastní schopnosti. Poklidná, přátelská a veselá atmosféra ve třídě pak umožňuje vytváření a rozvíjení vzájemných vztahů a pocitů bezpečnosti v dané skupině. Děti i pak více komunikují a rozvíjí tak svou řeč a jazyk. Děti by také měly být seznamovány se vším, co je pro jejich život a každodenní činnosti důležité. Důležité je i to, aby pochopily, že mohou prostřednictvím vlastních aktivit ovlivňovat své okolí. Učitel by měl být i poskytovatelem speciální podpory a pomoci v případě, že ji děti dlouhodobě či aktuálně potřebují. (Smolíková et al., 2006b, Šmelová et al., 2013)

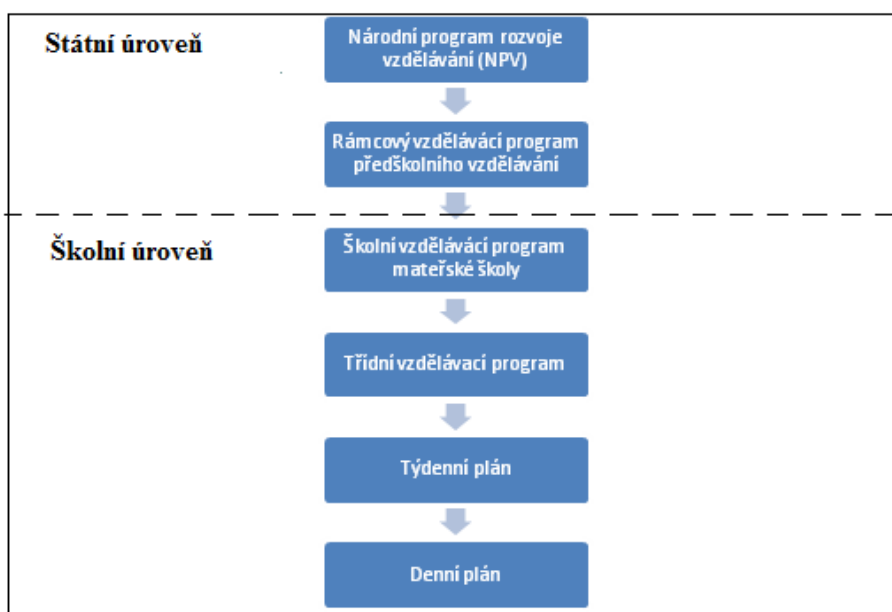
„Nejraději bych napsal, že pro mateřské školy bychom měli mít nejlepší učitelky ze všech školských kategorií a školských stupňů, třebaže se tento požadavek může zdát přemrštěný. Ale není přemrštěný, jestliže pochopíme, jak velký, odpovědný a obtížný úkol svěřujeme učitelkám mateřských škol. Pokazí-li něco učitel u žáka desetiletého, dvanáctiletého, lze to ještě napravit. Ale počíná-li si nemoudře vychovatelka dítěte ve věku předškolním, nikdo nikdy již nenapraví chyby, jichž se dopustila.“ (Vrána, 1946 in Syslová, 2013, s. 18)

2 KURIKULUM MATEŘSKÉ ŠKOLY

Mateřská škola je místem, v němž dochází k předškolnímu vzdělávání. Předškolní vzdělávání je definováno jako „vzdělávací proces realizovaný v mateřské škole a řízený pedagogem, během něhož si dítě osvojí základy klíčových kompetencí a vzdělávací obsah stanovený pro etapu předškolního vzdělávání v rozsahu, který odpovídá jeho individuálním možnostem“.(Smolíková et al., 2006 b, s. 47)

Aby vzdělávání bylo úspěšné, mělo by probíhat podle určitých pravidel, podle určitého plánu. Tento plán je obsažen v kurikulárních dokumentech, tedy pedagogických dokumentech; programech, projektech, či plánech záměrného vzdělávacího působení stanovujících cíle, podmínky a očekávané výsledky vzdělávání. Takovými programy jsou pro předškolní vzdělávání rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, školní vzdělávací program a třídní vzdělávací program dané mateřské školy. Některé mateřské školy mají školní vzdělávací program tak obsáhlý, že pak třídní programy ani netvoří. V jiných zase naopak učitelky vytváří i týdenní a dokonce i denní plány. Povinný pro mateřskou školu je však pouze školní vzdělávací program, který musí splňovat požadavky na předškolní vzdělávání uvedené v jemu nadřazeném dokumentu Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který vznikl na základě požadavků uvedených v kurikulárním dokumentu Národní program rozvoje vzdělávání neboli tzv. Bílé knize. (Svobodová et al., 2010).

Obr. 1: Systém kurikulárních dokumentů předškolního vzdělávání

Z obrázku je patrné, že mezi jednotlivými dokumenty panuje určitá hierarchie. Vždy níže uvedený dokument vychází a konkretizuje požadavky uvedené v dokumentu postaveném výše. Avšak všechny jsou kurikulárními dokumenty.

Kurikulum je v pedagogice a školství velmi často užívaným slovem. Jen při pouhém zadání tohoto výrazu do vyhledávače seznam.cz se zobrazí 76 566 položek.

Sáhneme-li do epistemologie tohoto slova, zjistíme, že vychází z lat. *curriculum* = běh, závodistiště. V pedagogice pak podle Opravilové (2003) vyjadřuje pohyb, který doprovází vývoj dítěte určitým směrem, po určité cestě, k určitému cíli.

Toto mnohoznačné slovo může zahrnovat jak plán, tak i obsah či výsledek vzdělávání. V pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 184) je definováno třemi pojmy: „*Vzdělávací program, projekt, plán; Průběh studia a jeho obsah; Obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujícím, její plánování, hodnocení.*“

Nejčastěji je kurikulum chápáno jako vzdělávací plán (program, projekt) zahrnující cíle, obsah, prostředky i podmínky vzdělávání, jeho realizaci a způsob hodnocení jeho výsledků. Česká republika má dvouступňové kurikulum – státní a školní. Státní kurikulum je reprezentováno Národním programem rozvoje vzdělávání a Rámcovým vzdělávacím programem, školní kurikulum představují školní a třídní vzdělávací programy. (Svobodová et al, 2010)

U kurikula můžeme také rozlišit 3 roviny – plánovací, realizační a výsledkovou (hodnotící). Tyto roviny jsou vzájemně provázané a vzájemně se ovlivňují. Plán může pomoci realizaci, ale na druhé straně ji může i velmi zkomplikovat, což se projeví ve výsledcích. Hodnocení (evaluace) by mělo, pokud je smysluplně prováděno, ovlivnit plán i jeho uskutečňování a následné změny pak zkvalitnit dosažené výsledky u dětí. V současnosti je velká pozornost věnována rovině plánovací, jelikož od roku 2007 vznikla mateřským školám povinnost vytvářet vlastní školní vzdělávací programy. Praktická část této práce je zaměřena právě na plánovací rovinu školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. (Svobodová et al, 2010)

Z výše uvedeného obrázku (obr. 1, s. 16) je také patrné, že rozlišujeme dokumenty školní a státní úrovně. Je to z toho důvodu, že v ČR máme zavedený dvouступňový model kurikula. Je celkem paradoxní, když uvážíme, že dříve vzdělávací programy ani nebyly psány a nyní jich máme hned několik – NPRV, RVP PV, ŠVP PV a TVP PV. Nesmíme opome-

nout ani Školský zákon a v některých mateřských školách tvořené týdenní a denní plány. (UIV, 2001)

2.1 Školní vzdělávací program

Pro tuto práci je stěžejní školní vzdělávací program. Jedná se o základní pedagogický dokument, vlastní projekt (plán) výchovné a vzdělávací práce. Institucionální předškolní vzdělávání, tedy mateřské školy a jejich učitelky mají doplňovat rodinnou výchovu a poskytovat dítěti prostředí s dostatečným množstvím mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Měli by zajistit jeho maximální rozvoj v rámci jeho individuálních rozvojových možností a usnadnit tak jeho další životní i vzdělávací cestu. ŠVP je programem, na jehož základě bude škola fungovat a jímž se budou pedagogové ve výchovně vzdělávacím procesu řídit. RVP PV udává mateřským školám povinnost tento dokument tvořit. Je pro mateřskou školu závazný a většinou si ho mateřské školy tvoří na období tří let, avšak může být každý rok obměňován. Povinnost jeho tvorby a náležitosti, které má obsahovat, ukládá Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), z nichž musí vycházet a být s nimi v souladu. Tento dokument je povinnou součástí dokumentace MŠ od roku 2007. Mateřská škola v něm projektuje stanovené cíle, které si vytváří s ohledem na vlastní vzdělávací podmínky. Zda ho odněkud opíše či si ho opravdu úplně sama vytvoří, už je jejím rozhodnutím. Zodpovědnost za tvorbu nese ředitelka školy, avšak podílet na jeho tvorbě by se měl celý pedagogický sbor, nejlépe i rodiče a samy děti. Ředitelka také musí dokument projednat se zřizovatelem. Jedná se o dokument veřejný, tudíž dostupný k nahlédnutí rodičům, veřejnosti a také školní inspekci (musí být zveřejněn na přístupném místě, aby do něj bylo možno nahlédnout, popřípadě pořizovat jeho opisy, výpisy či kopie. Z vlastní zkušenosti musím nesouhlasit, jelikož mi pouze jednou bylo umožněno udělat si kopii ŠVP PV). V případě, že je spojováno více mateřských škol v jeden právní subjekt, má každá škola možnost zpracovat si vlastní školní vzdělávací program. Na základě tohoto dokumentu jsou pak v mateřských školách vytvářeny programy třídní a někdy i týdenní a denní plány zachycující podrobnější edukační působení učitelek. (Bečvářová, 2010; Průcha, 2013; Smolíková et al., 2006a,b)

2.1.1 Obsah ŠVP PV

Jelikož by měla mít každá mateřská škola svůj vlastní školní vzdělávací program, neměly by existovat žádné dva úplně stejné. RVP PV na základě školského zákona a v souladu s ním ukládá náležitosti, které každý ŠVP PV musí obsahovat. ŠVP musí pokrývat tyto informační okruhy:

- Identifikační údaje o mateřské škole, charakteristiku školy a jejího vzdělávacího programu, podmínky a organizace vzdělávání;
- Vzdělávací obsah (učivo uspořádané do ucelených částí);
- Evaluační činnosti (Smolíková et al, 2006a)

V RVP PV (Smolíková et al., 2006b) je uvedeno 7 informačních okruhů, které jsou tam i více zkonkretizovány. Jsou jimi:

- identifikační údaje o škole
- obecná charakteristika školy
- podmínky vzdělávání
- organizace vzdělávání
- charakteristika vzdělávacího programu
- vzdělávací obsah
- evaluační systém.

Avšak jak bude strukturovaný a kolik informací bude obsahovat, to už zaleží na každé mateřské škole. Jednotlivé kapitoly se takto v žádném případě nemusí nazývat. Důležité je, aby byl ŠVP stručný, jasný a jeho jazyková úroveň odpovídala povaze a významu tohoto dokumentu. Ani stránkový rozsah není vytyčen. Avšak příliš obsáhlý by být neměl. Měl by obsahovat požadované okruhy informací o dané mateřské škole a zvoleném způsobu její práce a současně zachovávat přiměřeně obecnou úroveň. Nepatří tam informace o interních záležitostech mateřské školy, ani podrobnost a detaily metodické či pracovní povahy.

Jelikož se jedná o dokument veřejný, cílová skupina, jíž je určen, je velmi široká a může pak nastat problém s tím, jaké informace má tedy obsahovat, aby vyhovoval pedagogům, rodičům, veřejnosti, ale i školní inspekci. Pokud se škole nepodaří vytvořit takový „univerzální“ dokument, může mít dvě verze: verzi stručnější, určenou zřizovateli, odborné veřejnosti i kontrolním orgánům a verzi podrobnější, která je spíše pracovní a více vyhovuje

pedagogům školy. V případě, že je základní verze příliš stručná, může být doplněna interními dodatky či přílohami. Mezi přílohy mohou patřit pedagogické materiály (např. používané či doporučené metodické materiály a literatura, zásobníky činností, tematických celků a projektů), prováděcí pokyny pro pedagogy a podobné pedagogické materiály určené ke zveřejnění. Dále pak i vnitřní organizační a provozní pravidla, na něž se ŠVP odkazuje nebo které dokládají skutečnosti uvedené v ŠVP. Přílohami mohou být i písemnosti obsahující jmenovité údaje, např. seznam zaměstnanců školy, jejich pracovní náplně atd., ale také jimi mohou být i předpisy upravující organizaci a provoz školy, např. provozní řád, pracovní řád školy atd. a také i školní řád, který je povinnou součástí školní dokumentace. Přílohy však samy o sobě nejsou předepsanou součástí ŠVP. V opačném případě může být ŠVP zúžen tzv. výpisy nebo zachován jen výběr některých částí. Právě na internetu na stránkách mateřských škol často pod kolonkou Školní vzdělávací program nachází pouze výběr jeho částí. (Smolíková et al., 2006a,b)

2.1.2 Kritéria pro správnost dokumentu

Než se však vrhneme na samotnou tvorbu, je nezbytné seznámit se s kritérii, která musí výsledný dokument splňovat, protože kdybychom je neznali, výsledný dokument by je pak nesplňoval a celá práce by musela začít znova. Vyhovující školní vzdělávací program, tedy podle požadavků RVP PV (Smolíková et al., 2006b) by měl respektovat hlavní zásady tvorby ŠVP PV formulované v RVP PV, respektovat vzdělávací obsah i podmínky dané v RVP PV, podávat jasný a ucelený obraz o mateřské škole, o způsobu a formách její práce a poskytovaném vzdělávání a hlavně vycházet z podmínek mateřské školy (proto je třeba dělat evaluaci). Dále pak by měl představovat konzistentní celek, nikoli soubor izolovaných a nenavazujících skutečností, a být dokladem o promyšlenosti, cílevědomosti a integrovanosti práce. Nezbytností je promyšlený systém vnitřní evaluace, včetně forem, časového plánu a zodpovědnosti, resp. průběžné vyhodnocování má být jeho vlastní součástí. ŠVP by měl také ztvárňovat obsah vzdělávání do podoby umožňující dosahování vzdělávacích cílů, sjednocovat podstatné a nechat učitelkám dostatek volného prostoru k tvořivosti a individualizaci vzdělávání a současně být zpracován tak, aby mu učitelky rozuměly a při tvorbě třídního vzdělávacího programu z něj mohly vycházet. Nesmí chybět ani dohodnutá pravidla jednání a chování. Velmi důležité je, aby byl jasný, přehledný, srozumitelný, napsán kulturní formou a obsahoval informace podstatné pro představení a hodnocení školy a jejího vzdělávacího programu. Je v něm také třeba počítat se spolupra-

cí s vnějšími partnery. Neměl by omezovat, ba naopak by měl umožňovat další rozvoj školy a zkvalitnění vzdělávání. (Smolíková et al., 2006a,b)

3 TVORBA ŠVP

Dávno je pryč doba, kdy bylo plánování a tvorba projektu, dokumentu, manažerskou funkcí spojenou s řídicími schopnostmi ředitelky školy. Nyní by to měla být i činnost, dovednost všech učitelek mateřských škol, jelikož právě ony se stávají manažerkami a lídry své třídy. ŠVP by měl být výsledkem práce celého týmu pedagogických pracovníků mateřské školy, v nejlepším případě i rodičů a provozních zaměstnanců. A také dětí. Chopí-li se tvorby ŠVP ředitelka bez pomoci učitelek, nemůže to dobře dopadnout. Právě učitelky nejlépe ví, co děti potřebují, která témata je baví, v čem a jak je nejlépe rozvíjet a jaké strategie jsou nejlepší. Všichni společně by měli volit nejvhodnější cesty, způsoby a prostředky, jak naplnit požadavky RVP PV. Společnými silami by měl vzniknout dokument, po jehož přečtení by čtenáři mělo být jasné, „kam se škola ubírá, co a proč dělat, za jakých podmínek, jakým způsobem chce dosáhnout stanovených cílů, jak lze zjistit, že bylo či nebylo cílů dosaženo, a jaké závěry z tohoto zjištění plynou pro další práci.“ (Horáková, Syslová, 2011)

Pro tvorbu ŠVP PV je tedy nutná výborná týmová spolupráce a promyšlené plánování. Co přesně znamená „plánování“ a „týmová spolupráce“ a jak vlastně probíhá, jaké má fáze a jaké jsou možné problémy objasňují následující podkapitoly.

3.1 Plánování

Plánování v pedagogickém smyslu podle Gebhartové (2011) záměrně vytyčuje a směřuje trasu, při jejímž absolvování dítě postupně získává zkušenost a to v závislosti na svých schopnostech i zájmu. Uděláme-li integraci kurikula a plánovací roviny, uvědomíme si, že plánovací (projektová) rovina je první rovinou kurikula. Bývá zachycena v koncepčních materiálech, osnovách, metodických příručkách a učebnicích. Obsahuje zásadní rozhodnutí a opírá se o základní legislativní normy, jako je Ústava, Listina základních lidských práv a svobod, Deklarace práv dítěte a tvoří ji i dokumenty Bílá kniha (2001) a Rámcový vzdělávací program PV (2004).

Plánování může mít několik podob. Může být stručné s jasně vyjádřenou generální linií soustředěnou do několika zásadních bodů (denní příprava), ale může být i formálním přehledem cílů, obsahu, prostředků a organizace výchovně- vzdělávacího působení. Právě tímto formálním přehledem je „naše“ ŠVP. V mateřské škole jím může být i TVP. (Opravišlová, Gebhartová, 2011)

Již výše jsem zmínila, že plánování není pouze činností ředitelky. Avšak spadají pod něj převážně činnosti ředitelky - organizování, vedení, koordinace, kontrola, hodnocení a evaluace. Ředitelka je zodpovědná za celou MŠ, tedy ji musí vést, organizovat a plánovat tak, aby nemusela být po určitém čase uzavřena. Avšak podle ŠVP pracují učitelky, takže tvorba tohoto dokumentu by měla být převážně v jejich režii a ředitelka by měla mít spíše funkci režiséra, koordinátora a schvalovatele. Samozřejmě, některé části ŠVP jsou opravdu určeny jen pro tvorbu ředitelkou, protože paní učitelky tyto informace ani nemají (např. základní údaje o škole). Co se týče práce s dětmi, tu by si měly stanovit učitelky, protože ony ji budou vykonávat.

Ale zpět k plánování. Má-li být plánování efektivní, mělo by vycházet z vnější a vnitřní analýzy parametrů podmínek. K vnějším podmínkám patří zkoumání budoucnosti a zájímání se o plánované změny školské politiky. Také sledování demografického vývoje regionu, počtu narozených dětí, individuálních a specifických potřeb rodin a jejich dětí. Do vnitřních parametrů řadíme činnost školy jako organizace. Řešíme pak tedy kvalitu řízení, styl řízení, plánování, organizování, vedení a motivování. Samozřejmě také podmínky práce v organizaci (sociální, hygienické, bezpečnostní aj.). Velmi důležitou činností je analýza rozsahu a kvality všech vzdělávacích programů. (Bečvářová, 2003).

3.2 Týmová spolupráce

Nutno podotknout, že žádné plánování více lidí se neobejde bez spolupráce. To se dobře říká, avšak ne vždy tak snadno dělá. V mateřské škole by se podle RVP PV (Smolíková et al., 2006b) měl na tvorbě ŠVP spolupodílet celý pedagogický sbor. Mělo by tedy docházet k týmové spolupráci. Bělohlávek (2008) definuje týmovou spolupráci jako spolupráci lidí různých vlastností, schopností a znalostí na nějakém projektu. Kolajová (2006) definuje týmovou spolupráci jako proces, který má několik etap, z nichž každá nese svá rizika. Na počátku celého procesu je třeba správně stanovit cíle vyplývající z potřeb, motivů a vizí zadavatele. V případě předškolního vzdělávání a tvorby ŠVP PV ředitele školy. Poté by měla následovat etapa správného výběru členů týmu, a to z hlediska jejich osobnostních, profesních a jiných dovedností i předpokladů. Stanovuje se rovněž počet členů týmu. Když máme dobře vybudovaný tým, nastává čas na tvorbu základní podoby projektu. V této fázi by měli být „vtaženi“ do této činnosti všichni členové a měli by se identifikovat s cílem týmové spolupráce. Tímto se proces posouvá do etapy, v níž je třeba stanovit základní pravidla a vymežit role jednotlivých členů. Tedy co bude dělat ředitelka a co je

na jednotlivých učitelkách. Rozhodne-li se ředitelka mateřské školy tvořit ŠVP sama bez pomoci učitelek, nejedná se o týmovou spolupráci a tato práce pak nedopadá dobře, jelikož právě učitelky nejlépe vědí, co děti potřebují, jak k nim přistupovat, jaké formy, metody a techniky na ně platí a jak nejlépe dosáhnout cílů uvedených v RVP PV a přiblížit se klíčovým kompetencím. Jedním z hlavních přínosů týmu je fakt, že lidé společně dovedou lepší práci, vymyslí více řešení, neboli „víc hlav, víc ví a má víc rozumu“ – při práci v týmu dochází ke spojení znalostí jednotlivých členů týmu, k jejich vzájemné inspiraci a sdílení zkušeností. Stanovená pravidla a normy nemusejí být psané a v žádném případě absolutně neměnné, protože u správně fungujícího týmu se očekává určitá flexibilita a dovednost pohotově reagovat na nečekané podněty či aktuální potřeby nutné k vyřešení úkolů. Neměli-bychom zapomenout na vytvoření harmonogramu a plánu nezbytných činností, na stanovení dílčích termínů pro jednotlivé etapy a také na stanovení konečného termínu pro vyřešení daného projektu. Je třeba si také určit, jak budeme výstupy jednotlivých etap měřit, protože všechny výstupy by měly být měřitelné. Poslední etapou procesu týmové spolupráce je prezentace výsledků práce týmu, vychutnání si úspěchu, ale i poučení z toho, co se podcenilo či nepovedlo. Myslím, že největší odměnou pro ředitelku a pedagogický sbor mateřské školy je pochvala školní inspekce za dobře vytvořený školní vzdělávací program a také vidění, že děti se během pobytu ve „školce“ psychicky i fyzicky rozvinuly a posunuly dál. Také je důležité, aby se jim tam líbilo a chodily tam s radostí a úsměvem a nabízené činnosti (vzdělávací nabídku) přijímaly s chutí a nadšením. (Horvátová, 2008; Kolajová, 2006)

Existuje nesčetné množství různých technik podporujících týmovou spolupráci, užitečné hledání nápadů, jejich tvořivé posuzování a také techniky pro rozhodování. Např. Sitná (2009) uvádí brainstorming (bouře mozků), snowballing (sněhová koule), buzzgroups (muší skupiny), role play (hraní rolí), rounds (kolečka), carousel (kolotoč), návštěvníci, diskuze, debata, case study (případová studie), goldfischbowl (akvárium), mentální mapování (myšlenkovémapy, pavučina, vědomostní mapy). Horvátová (2008) také předkládá myšlenkové mapy a brainstorming a dále uvádí brainwriting, occamovu břitvu, ishikawův diagram, defi metodu, metodu ABC a metodu kritické cesty. Více o těchto technikách se dočtete v publikacích od Horvátové (2008), Sitné (2009) či Kolajové (2006). Pěkný souhrn a popis všech těchto technik je v bakalářské práci Heleny Turkové Kubátové (2011).

3.3 Různé postupy tvorby

Způsobů a metod, jak tvořit ŠVP či si tento proces usnadnit a zpříjemnit je zajisté nesčetné množství. Avšak aby byl výsledný dokument platný a pro mateřskou školu co možná nejvhodnější, je třeba dodržet určité kroky.

3.3.1 Tvorba podle Syslové

Syslová (in Horká, Syslová, 2011) uvádí následující kroky tvorby ŠVP:

- Stanovení dlouhodobých záměrů (vize školy, filozofie...) – navrhní
- Analýza stávajícího stavu (na základě výsledků vlastního hodnocení) – analyzuj
- Zpracování jednotlivých bodů ŠVP – vypracuj
- Vlastní hodnocení školy – ověř
- Inovace ŠVP (celý proces s jednotlivými fázemi se opakuje znovu)

Z výše uvedeného vyplývá, že v praxi je třeba nejdříve nalézt odpovědi na otázky typu: Jakou školu chceme mít? Kam směřujeme? Jaká je filozofie naší školy? Čím se lišíme od ostatních mateřských škol? Jaké jsou naše prioritní hodnoty? Je tedy třeba nejprve stanovit a formulovat vizi školy a její dlouhodobé záměry. U inovace školního vzdělávacího programu se zpravidla začíná až druhým krokem – analýzou na základě vlastního hodnocení. Právě učitelky by měly být hlavními aktérkami tohoto procesu, protože právě ony pak budou podle dokumentu pracovat a splňovat, co je v něm uvedeno.

3.3.2 Tvorba podle Průchy

Postupem přípravy školního vzdělávacího programu se více zabývá Průcha (2013), který považuje za důležité nejprve se rozhodnout, na jak dlouhé období bude program zpracován, poté si jasně říci, jaké jsou priority vzdělávacího směřování (udělat pořadí důležitosti a zamyslet se, zda a jak budou využity podmínky a vybavení školy) a zvážit, co je reálně možné uskutečnit a obhájit (např. při inspekčních kontrolách), dále pak vyjasnit pozici ŠVP a jeho volné nebo úzké provázání s třídními vzdělávacími programy (co bude platit pro celou školu, jak bude program umožňovat profilaci jednotlivých tříd). Také klade důraz na společné vymezení zásad pro práci učitelů, pro fungování a organizační zajištění školy (také způsob spolupráce, práva a povinnosti, pracovní požadavky). Nezapomíná ani na finální podobu dokumentu. Proto uvádí, že je třeba ujasnit si i obsahovou a formální stránku výsledného dokumentu (strukturu, rozsah, zaměření jednotlivých částí a kritéria

evaluace ŠVP ve vztahu k RVP PV, evaluaci fungování školy). Všechny učitelky by se měly k výše uvedeným bodům vyjádřit a společně s ředitelkou pak vytvořit závěr a plán, protože právě ony pak budou povinny se dokumentem a vším v něm uvedeným řídit.

3.3.3 Tvorba podle Bečvářové

Bečvářová (rvp.cz, ©2008) klade důraz na uvědomění si několika věcí. Nezbytné je ponětí, že RVP PV vyjadřuje obecnou optimální představu o vzdělávání, popisuje optimální podmínky, formy i metody práce, stejně tak i optimální výsledky, které lze očekávat. Právě podle RVP PV škola koncipuje a písemně zpracovává svůj ŠVP. ŠVP je konkrétním programem MŠ, podle něhož daná MŠ pracuje. Je vyjádřením konkrétní představu mateřské školy o vzdělávání, popisuje „školní“ vzdělávací cíle, reálné podmínky a konkrétní cestu, resp. kroky, kterými škola postupuje, aby se optimální kvalitě popsané v RVP PV co nejvíce přiblížila. Bečvářová považuje za důležité mít v paměti i to, že vlastní hodnocení školy poskytuje zpětnou vazbu o tom, jak se daří ŠVP naplňovat, zachycuje, kam škola na své cestě došla, co se jí daří či nedaří, co zachovat, co a jak změnit, jak zlepšovat podmínky vzdělávání, jak zkvalitňovat vzdělávací proces, a dosahovat tak lepších výsledků. Je tedy především podnětem pro úpravy ŠVP, resp. pro zlepšování činnosti školy. V bodech uvádí zásady pro tvorbu:

- Školy musí používat verzi RVP PV z roku 2004.
- RVP PV je oficiální dokument, který se s platností nového školského zákona stal od 1. 9. 2007 závazným dokumentem pro pedagogy, pro zřizovatele a jejich odborné a sociální partnery - v každém případě, a to i při uplatňování různých alternativních i modelových programů, jsou MŠ (zařazené do rejstříku škol) povinny RVP PV respektovat.
- V souladu s Národním programem rozvoje vzdělávání zakotveným ve školském zákoně vymezuje RVP PV základní požadavky na předškolní vzdělávání, tudíž všichni ředitelé, vedoucí pracovníci i učitelé musí dokonale a v celém rozsahu RVP PV znát (tzn. velmi dobře znát rámcové i dílčí cíle, klíčové kompetence, specifika předškolního vzdělávání, veškeré podmínky vzdělávání, povinnosti předškolního pedagoga i zásady potřebné pro tvorbu ŠVP).
- Práce podle RVP PV předpokládá vytvoření vlastního ŠVP podle specifických podmínek a možností konkrétní MŠ a jeho úpravy dle výsledků vlastního hodnocení - při zpracování ŠVP musí MŠ vycházet z konkrétní analýzy situace a podmínek,

respektovat jedinečnost, aktuální možnosti i potřeby každé MŠ; k tomu je třeba využívat vlastního hodnocení, které vypovídá o tom, jaká je reálná situace školy a kde MŠ v porovnání s ideální kvalitou danou RVP PV je.

- RVP PV užívá celou řadou „nových“ pojmů, které mají v nové podobě vzdělávání své opodstatnění (např. vzdělávací program, vzdělávací obsah, rámcové cíle, dílčí cíle, klíčové kompetence, dílčí výstupy, evaluační procesy, environmentální vzdělávání) - je důležité si všechny tyto obecné i odborné pojmy osvojit, dobře je znát, pracovat s nimi, správně je užívat a nezaměňovat je.
- RVP PV stanovuje rámcová pravidla pro tvorbu ŠVP; nestanovuje jen vzdělávací cíle, ale také podmínky, formy a metody, vše vzájemně provázané (specifika předškolního vzdělávání se promítají nejen do podmínek vzdělávání, ale také do podoby vzdělávacího obsahu); stanovuje také povinnosti předškolního pedagoga, včetně plánování a hodnotících aktivit, a také náležitosti ŠVP; je to program - plán stanovující cíle, postup i obsah - školní dokumenty (ŠVP a TVP) jsou programy, podle nichž školy pracují; musí obsahovat nejen „školní“ cíle a záměry, ale také rozvrh kroků, které ke stanoveným cílům vedou; musí pracovat se zpětnou vazbou, počítat s průběžným i periodickým vyhodnocováním vzdělávacího procesu a jeho výsledků, ať už pozitivních či negativních.
- RVP PV definuje optimální kvalitu předškolního vzdělávání a stanovuje i základní kritéria pro hodnocení kvality vzdělávacího procesu, podmínek i výsledků – pro vlastní hodnocení školy jsou to tedy kritéria velmi přísná, školy je nemohou ve všech směrech dokonale naplnit; ŠVP k této kvalitě „teprve“ směřují, a proto také ŠVP nemohou být z RVP PV přímo opisovány.
- ŠVP je jedinečný programový dokument, který si každá MŠ zpracovává sama a který by měl zabezpečit dobrou kvalitu vzdělávání i další rozvoj školy - ŠVP musí být formulován tak, aby popisoval aktuální stav vzdělávání, tj. úroveň kvality činnosti školy, podmínek, procesu i výsledků, a zároveň i nastiňoval cestu ke zvyšování kvality vzdělávání a zlepšování podmínek, které škola ke vzdělávání má, či které vytváří.
- Zpracování vzdělávacího obsahu v ŠVP má svá pravidla, která musí být dodržena; vzdělávací obsah musí být strukturován a musí umožňovat integrované tematické vzdělávání hrou a činnostmi - vzdělávací obsah v ŠVP musí mít podobu integrovaných bloků, které jsou v ŠVP také řádně popsány (název, záměry a cíle, vzdělávací

obsah v podobě obecné nabídky dílčích témat a hlavních okruhů intelektových a praktických činností); nestačí pouze výčet názvů bloků, vzdělávací obsah nelze strukturovat podle jednotlivých vzdělávacích oblastí, bloky musí jít napříč oblastmi; do ŠVP patří jen okruhy činností, nabídka konkrétních činností je předmětem TVP.

- K tomu, aby byl ŠVP kompletním materiálem po obsahové stránce, je potřebné respektovat 10. kapitolu RVP PV - Zásady pro zpracování ŠVP - ŠVP není kvalitně zpracovaný, pokud neobsahuje kompletní patřičně zpracované informace (identifikační údaje o MŠ, obecnou charakteristiku školy, podmínky vzdělávání, organizaci vzdělávání, charakteristiku vzdělávacího programu, vzdělávací obsah, evaluační systém).
- ŠVP by měl tvořit logicky provázaný celek cílů, podmínek a výsledků s konkrétní provázaností a dopadem i na TVP - ŠVP nebude kvalitní, pokud nebudou jeho části tvořit logicky uspořádaný celek záměrů, cílů, všech sedmi vzdělávacích podmínek, procesů, včetně systematicky nastaveného a realizovaného sebehodnocení.
- ŠVP je podkladem pro činnost školy - ŠVP musí podávat ucelený přehled o činnosti školy, o jejím zaměření, o cílech, k nimž škola směřuje, i o způsobech, jakými jich dosahuje; ŠVP musí všichni zaměstnanci MŠ znát (nejen pedagogové, ale i provozní zaměstnanci), musí jim být srozumitelný.
- ŠVP je vizitkou celé MŠ, je veřejně přístupný rodičovské veřejnosti i ostatním partnerům - má mít odpovídající kulturní formu, má být psán srozumitelným jazykem (z pozice školy, bez zbytečných cizích slov) má být přehledný (obsah, stránkování), ne zbytečně rozsáhlý (maximum 20 - 30 stránek).
- ŠVP souvisí s vlastním hodnocení školy, neboť škola jej dle výsledků vlastního hodnocení periodicky upravuje vlastní hodnotící zpráva nemůže být pouhým popisem či výčtem aktivit MŠ, ale musí mít hodnotící charakter; musí hodnotit naplňování cílů ŠVP, porovnávat aktuální stav vzdělávacích podmínek, postupů a výsledků MŠ (kam jsme došli) se stavem ideálním (RVP PV), musí obsahovat konkrétní závěry a návrhy, co je třeba zlepšit, upravit apod.

3.3.4 Tvorba podle manuálu

Výzkumný ústav pedagogický v Praze se snažil pedagogům a ředitelům mateřských škol tvorbu školního vzdělávacího programu usnadnit a v roce 2006 vydal Manuál k přípravě

školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy (Smolíková et al, 2006a), ve kterém předkládá návod na tvorbu tohoto dokumentu. Je zde stejně jako v RVP PV uvedeno, avšak nyní už podrobněji rozepsáno, co má ŠVP obsahovat, jaká kritéria splňovat a jak ho udělat, aby byl pro „školku“ přínosem a dobře ji reprezentoval. Na internetu můžeme také nalézt k zakoupení software, který nám s tvorbou ŠVP PV pomůže (viz <http://www.portalproskoly.cz/ms/onb/>).

Tvorba ŠVP podle Manuálu (Smolíková et al, 2006a) by měla probíhat následovně:

1) Analýza výchozí situace a její zhodnocení

Celý proces by měl začít analýzou výchozí situace a jejím zhodnocením. To obnáší zmapování situace školy, posouzení dosavadní práce a jejích výsledků, posouzení podmínek a zhodnocení možností. Je třeba porovnat realitu školní praxe s požadavky a předpoklady RVP PV a zamyslet se nad dosavadním fungováním školy, způsobem práce, prioritami vzdělávací práce a také nad výsledky, jichž je dosahováno. Musíme také zvážit podmínky školy a její práce, zhodnotit zkušenosti, pojmenovat a analyzovat problémy a nedostatky, vyjasnit si pozitiva a rezervy. Velmi důležité je důkladné vyjasnění si, co nového chce škola zkusit či co dělat jinak a jak, stanovit principy a zásady, kterých se bude v budoucnu držet. Ale vše musíme plánovat v rámci reálných možností. Ještě je také nezbytné rozhodnout se, zda se při tvorbě bude inspirovat některým ze vzorových programů či si vytvoří program úplně nový.

2) Projednání některých okolností, přijetí určitých rozhodnutí a příprava nezbytných písemných podkladů

Už víme, jak na tom jsme a dokonce máme i představu o budoucím fungování. Musíme tedy zpracovat výsledky analýzy tak, aby posloužily jako východisko pro tvorbu nového ŠVP. Měli bychom i zvážit, zda ŠVP (či některou jeho část) připravovat pro období víceleté, nebo pro následující školní rok. Pak si shromáždit potřebné podklady (pedagogickou, popř. organizační dokumentaci školy, literaturu, pracovní materiály učitelek apod.), jasně zformulovat priority vzdělávacích záměrů i každodenní praxe (co je považováno za nejdůležitější, popř. jak bude využito podmínek školy). Důležité je i vyjasnění hranice mezi školním programem a programy třídními (co bude platit pro celou školu, jaký prostor bude zachován pro práci jednotlivých pedagogů, pro případnou profilaci tříd apod.). Nesmíme zapomenout ani na zapřemýšlení nad tím, co má obecnější platnost a co se každoročně mění (co by z praktických důvodů bylo vhodnější zpracovat odděleně), co je uskutečnitel-

né, zdůvodnitelné a obhajitelné (ŠVP je nejen podkladem pracovním, ale slouží také pro kontrolu, pro inspekční orgány). Velmi důležité je projednání společných zásad práce pedagogů a fungování školy (předmět a formy spolupráce, pravidla vzájemného styku, práva a povinnosti, pracovní požadavky apod.) a zvážení možnosti jednotlivých členů týmu (čím a v jakém směru kdo může přispět). A samozřejmě by nemělo chybět stanovení harmonogramu práce a časového plánu (rozdělení si práce na jednotlivé menší kroky, rozvážení, čím začít, co je možno odložit). A jaká bude obsahová a formální podoba výsledného textového materiálu, jeho struktura, přibližný rozsah, podoba jednotlivých částí, náplň a podoba příloh, jaký bude užit vyjadřovací styl a pojmosloví? Na tom se také musíme domluvit.

3) Zpracování textu

Postupy se v různých školách liší. Někde začínají charakteristikou školy a jejího programu, jinde se soustředí v první řadě na zpracování vzdělávacího obsahu. (Smolíková et al., 2006a)

Ať už tvorba probíhá jakkoliv, důležité je, aby byl výsledný produkt použitelný, splňoval požadavky RVP PV a dobře se podle něj pracovalo a docházelo pak k úspěšnému a příjemnému edukačnímu procesu s kladnými výsledky.

3.4 Nejčastější nedostatky

Z vlastní zkušenosti musím říct, že tvorba ŠVP není vůbec jednoduchou záležitostí. Jak probíhá a jaký názor na ni mají učitelky mateřských škol, se dozvíme v praktické části.

Jak už jsem zmiňovala, ŠVP bývá zpravidla projektován na tři roky (na stejnou dobu je požadováno vlastní hodnocení). Popisuje tedy nejen současné vzdělávání, ale i jak bude zkvalitňováno. Po třech letech se pak vyhodnocuje, jak se podařilo naplnit plánované cíle, ale i i kvalita a přemýšlí se nad tím, co bude třeba dále rozvíjet. Avšak toto nemusí být pravidlem. Na praxi zrovna tvořili nový ŠVP PV a paní učitelka říkala, že letos by to tak nechala a pak pozměnila. Myslím, že najdeme i mateřské školy, v nichž je Školní vzdělávací program vytvořen pouze ředitelkou bez spoluúčasti ostatních učitelek či je opsán od jiného ŠVP. Také je otázkou, kdo zpracovává celý dokument do finální písemné ucelené podoby – zda píše pouze ředitelka či některé části píše i učitelky a ředitelka pak pouze zkontroluje. Česká školní inspekce už musí znát některé verze z paměti. To potvrzuje i její výzkum. Ve školním roce 2008/2009 nezjistila ani 50% míru aktivního přístupu

k inovacím ŠVP. Na povrch vyplynula také velmi rozdílná kvalita jak ve formě, tak i v obsahu jejich zpracování. Pouhých 22% hodnocených ŠVP bylo v souladu s požadavky RVP PV. Když jsem si na internetu procházela ŠVP jednotlivých mateřských škol, s údivem jsem zjistila, že hodně jich je jako přes kopírák. Anebo jsou tam opisovány celé pasáže z RVP PV bez hlubšího pochopení. Což je tedy smutné. Bohužel jsem se i na praxi setkala s přístupem: „Tak to z někama opíšeme.“ Opravdu... Názvy integrovaných bloků jsou někdy až velmi podobné. Ale je to věcí každé mateřské školy, jak si svůj program udělá. (Zatloukal et al, 2013)

Tab. 1: Soulad ŠVP PV s RVP PV (Zatloukal et al., 2013)

Oblast ŠVP		2010/2011		2011/2012		2012/2013		Trend souladu
		2 151 ŠVP		729 ŠVP		306 ŠVP		
		Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	Soulad	Nesoulad	
Formální náležitosti ŠVP	Identifikační údaje	83,1	16,9	93,1	6,9	89,5	10,5	–
	Obecná charakteristika školy v ŠVP	88,5	11,5	97,3	2,7	96,7	3,3	–
	Charakteristika ŠVP	81,0	19,0	92,9	7,1	90,2	9,8	–
Obsahové náležitosti ŠVP	Podmínky pro vzdělávání	65,8	34,2	88,5	11,5	82,0	18,0	–
	Organizace vzdělávání	76,0	24,0	92,9	7,1	86,3	13,7	–
	Vzdělávací obsah	55,8	44,2	86,0	14,0	72,5	27,5	–
	Evaluační systém	62,5	37,5	88,6	11,4	81,0	19,0	–
ŠVP celkem		40,2	59,8	83,5	16,5	67,6	32,4	–

Nejčastějšími nedostatky jsou:

- nekompletnímu uvedení všech požadovaných informací
- podmínky vzdělávání bývají opsané z RVP PV nebo uvedené bez závěrů ke zlepšení jejich kvality
- dochází k záměně organizace vzdělávání za organizaci dne
- chybí či je zastaralý popis užívaných forem a metod práce - specifík předškolního vzdělávání
- vzdělávací obsah uvádí pouze názvy integrovaných bloků, chybí záměry a cíle, nejsou uvedeny okruhy činností praktických i intelektových
- vzdělávací obsah je rozsáhlý, avšak je vytvořený poskládáním všech cílů vzdělávacích oblastí dohromady
- vzdělávací obsah je také vytvořený neintegrovane, tj. bloky jsou dělené v cílech i činnostech podle jednotlivých vzdělávacích oblastí

- vzdělávací obsah neumožňuje úpravy reagující na aktuální situace a změny
- evaluační systém nebývá dostatečně zpracován (Bečvářová, ©2008)

3.5 Shrnutí

Strategií a možností, jak postupovat při tvorbě dokumentu ŠVP PV je zajisté nesčetné množství. Myslím si, že nenajdeme dvě mateřské školy, které by postupovaly úplně stejně.

Odlišnosti mohou být:

- a) v postupu – tedy v tom, kterou část začnou tvořit jako první a tvorba kterých částí bude následovat
- b) v počtu tvořitelů - celý kolektiv, převážně ředitelka, pouze ředitelka, pouze učitelka
- c) spolupráci – striktní rozdělení práce ředitelkou, vzájemná spolupráce a komunikace, pravidelné schůzky, scházení se a plánování pouze v pracovní době či po pracovní době
- d) délce tvorby – 2 měsíce, rok
- e) metodách – stříhání a lepení, škrtnání; domácí práce
- f) připravenosti – školení, praxe

a mnoho dalšího. Každá mateřská škola má svůj vlastní způsob.

Ať už tvorba probíhá jakkoliv, důležité je, aby byl výsledný produkt použitelný, splňoval požadavky RVP PV a dobře se podle něj pracovalo a docházelo pak k úspěšnému a příjemnému edukačnímu procesu s kladnými výsledky.

4 ÚLOHA UČITELE MŠ PŘI TVORBĚ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Již výše bylo poukázáno, jak je důležité, aby se na tvorbě ŠVP podílely učitelky. Podle Průchy (2013) by učitel mateřské školy měl být trpělivý, pozitivní, komunikativní, tvořivý, mít dobrý vztah k dětem, měl by komplexně rozvíjet osobnost dítěte a poskytovat dětem vhodné podněty a činnosti. Měl by také zpracovávat školní a třídní vzdělávací program, připravovat integrované bloky, projektovat, plánovat, analyzovat a vyhodnocovat vzdělávací proces a evaluovat. Tedy zvládat všechny kroky potřebné pro tvorbu školního vzdělávacího programu. Zde jasně vidíme, že učitel MŠ by se při tvorbě ŠVP měl podílet minimálně na tvorbě integrovaných bloků a evaluace. Měl by být tím, kdo naplánuje, co se bude v následujících letech dít (slovesa projektovat a plánovat), a to na základě vyhodnocení vzdělávacího procesu a evaluace, kterou provádí. Jelikož má být schopen evaluovat a také vyhodnocovat, měl by se poučit z toho, jak MŠ doposud fungovala a navrhnout nový vzdělávací program mateřské školy tzv. „na míru“ - aby uspokojil a vyhovoval všem stranám – dětem, rodičům, zaměstnancům MŠ, zřizovateli a v neposlední řadě České školní inspekci. K tomu, aby vyhoval všem je nezbytná i komunikační schopnost učitele, protože nikdy v mateřské škole nepracuje pouze jeden učitel. A dokument by měl vyhovovat všem.

Avšak jak se učitel mateřské školy podílí na tvorbě školního vzdělávacího programu, se zatím nikde nedočteme. V každé mateřské škole je to asi jinak. Podle mě by se určitě měl podílet na tvorbě vzdělávacího obsahu, integrovaných bloků a denního režimu. Avšak zda se podílí na tvorbě všech částí, či je některá pouze dílem ředitelky, zatím nevíme. V publikacích se pouze píše, že se má podílet na tvorbě. Proto jsem se rozhodla odhalit toto tajemství ve své práci. Najdete ho v praktické části.

Na závěr si dovolím ještě malou polemiku. Je vůbec každý pedagog schopen tvorby ŠVP? Podle RVP PV (2006, s. 44) by měl být. Velmi zajímavé je vyjádření Košťálové (in Bořecká): *„dle mého soudu to zvládne pouze ten, který bere své povolání jako poslání. Kdo ve škole odučí, rychle opraví písemné práce a v brzkých odpoledních hodinách spěchá domů či za jinými aktivitami, které nesouvisejí s pedagogickou činností, není vhodným kandidátem pro tvorbu a realizaci ŠVP.“*

Já osobně si myslím, že úlohu učitele mateřské školy na sebe může vzít jen ten, kdo má o toto povolání opravdový zájem a bere ho jako poslání. Dělá-li člověk svou práci s radostí a nadšením, je mu jedno, zda kromě odučených hodin stráví přípravou a doplňkovou čin-

ností (v tomto případě tvorbou ŠVP) svůj volný čas. Baví-li ho práce, má i dobré výsledky a hlavně chuť pracovat. Čili, učitel mateřské školy podle mě může, pokud chce, vytvořit celý školní vzdělávací program, avšak otázkou pak je, zda ostatní spolupracovníci budou ochotni podle něj pracovat. A je-li ten učitel opravdu dobrý, dokáže k tvorbě namotivovat i ostatní a mateřská škola se pak stane místem plným pohody, radosti, ale i dobrým a přitom nenásilným edukačním prostředím.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PROJEKT

Praktická část této práce je věnována úloze učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu. Bylo by možné ji zjistit pomocí dotazníků, v nichž by bylo zjišťováno, na kterých částech ŠVP se učitelky podílí, zda se podílí všechny učitelky MŠ, zda hraje roli věk atd. Další, avšak z pozice studenta neučícího v mateřské škole nerealizovatelnou variantou je osobně se podílet na tvorbě dokumentu, tedy přímo z pozice učitele a poté psát o své úloze a úloze dalších kolegů. Pro hlubší proniknutí do dané problematiky, tedy problematiky tvorby ŠVP PV v mateřských školách a úlohy učitele v tomto procesu bylo užito kvalitativního výzkumu a metody hloubkových interview. Kombinací informací získaných rozhovory a informací zjištěných dotazníkovým šetřením by bylo možné vytvořit velmi obsáhlou a zajímavou práci, avšak z důvodu náročnosti zpracování rozhovorů obsahuje tato práce pouze informace získané rozhovory s pěti učitelkami různých mateřských škol.

5.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu:

Hlavním cílem výzkumné části práce je objasnit úlohu učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu.

Dílčí výzkumné cíle:

Pochopit činnost učitele mateřské školy při tvorbě ŠVP.

Popsat, jak probíhá tvorba školního vzdělávacího programu v mateřské škole.

Výzkumné otázky:

Na základě stanovených cílů jsem stanovila následující výzkumné otázky:

VO1: Jaká je úloha učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu?

VO2: Jak probíhá tvorba školního vzdělávacího programu v MŠ?

5.2 Metody sběru dat

Jak už bylo zmíněno výše, pro tuto práci bylo zvoleno metody hloubkového rozhovoru (in-depth interview), která měla umožnit co možná nejhlubší proniknutí do problematiky tvorby ŠVP a úlohy učitele mateřské školy v tomto procesu. Jak uvádí Švaříček (in Švaříček, Šedřová, 2007), interview je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním vý-

zkumu. Podle Chrásky (2007) je rozhovor neboli interview metodou, díky níž získáváme data přímou verbální komunikací mezi výzkumníkem a respondentem. Hlubkový rozhovor je metodou „*jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů.*“ (Kvale in Švaříček, Šedřová, 2006, s. 159). Všechny rozhovory vždy začínaly prosbou a současně pobídnutím respondentek k rozprávání se o tvorbě školního vzdělávacího programu v jejich mateřské škole – „*Prosím Vás, mohla byste mi říct něco o tvorbě vašeho školního vzdělávacího programu?*“ Další otázky vznikly v průběhu hovoru a byly kladeny tak, aby jejich odpovědi poskytl odpovědi na cíle a výzkumné otázky stanovené pro tento výzkum.

5.3 Průběh výzkumu

Participantů byli voleni na základě dostupného výběru. Sehnat je bylo velmi obtížné. Nakonec se jimi staly pouze paní učitelky, které jsem znala nebo které mi byly doporučeny paní učitelkou či ředitelkou jiné mateřské školy. V mateřských školách, v nichž mě neznaly, jsem se setkala s neochotou. Paní učitelky si stěžovaly na množství práce a nedostatek času či se k dané problematice nechtěly vyjadřovat. Avšak v místě bydliště mi bylo vyhoveno ve čtyřech MŠ z pěti. Pátá a zatím poslední učitelka (v rámci dalšího studia chci výzkum rozšířit a utvořit zakotvenou teorii), se kterou jsem provedla rozhovor, pocházela z MŠ, v níž jsem vykonávala praxi.

Výzkum probíhal přímo v budovách mateřských škol, výjimkou bylo interview pořízené v bytě paní učitelky a byl prováděn s učitelkami podílejícími se na tvorbě ŠVP PV. Pouze v jednom případě se nepovedlo zajistit prostředí bez dětí.

Již o letních prázdninách byla provedena malá sondáž za účelem proniknutí do problematiky tvorby školního vzdělávacího programu v MŠ, a to nejdříve s mně známou paní učitelkou a posléze s učitelkou jí doporučenou. Výsledkem bylo zjištění, že procesy tvorby jsou hodně odlišné a i názory na ŠVP se různí.

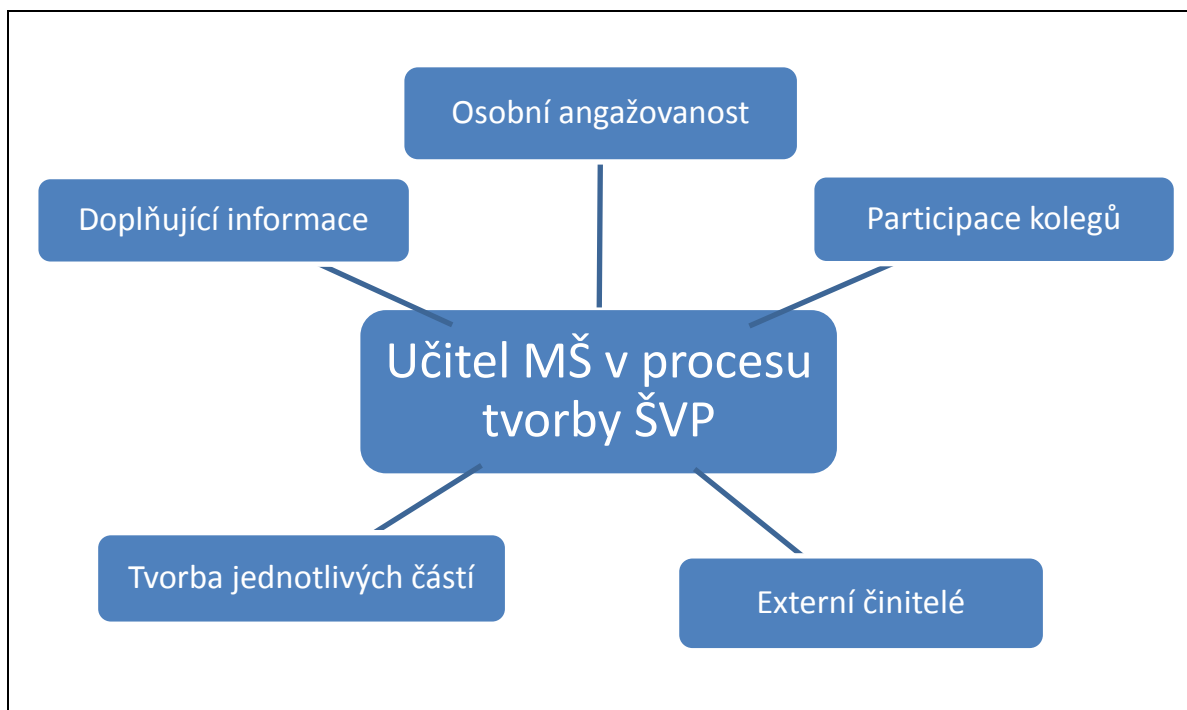
Samotný výzkum s učitelkami jednotlivých škol byl uskutečněn v měsíci listopadu a to po předchozí telefonické domluvě s paní ředitelkou. V jednom případě byl rozhovor domluven telefonickou komunikací přímo s paní učitelkou.

Rozhovory byly nahrávány na diktafon. Samozřejmě se svolením učitelek. S sebou jsem také nosila připravenou smlouvu, v níž se píše o zachování mlčenlivosti, tzv. informovaný souhlas (viz příloha PI.). Avšak nebylo třeba ho použít.

5.3.1 Zpracování dat

Po doslovném přepisu nahrávek jednotlivých rozhovorů došlo ke zpracování dat. Nejdříve byl rozhovor rozdělen na jednotlivé věty a každá věta očíslována. Nejdelší rozhovor měl 550 vět. Celkově došlo k přepsání 180 minut hovoru a 13892 slov. Poté byla postupně prováděna obsahová analýza. Jednotlivé věty byly pojmenovávány – kódovány, a to zprvu tzv. kódováním v ruce, poté kódování v programu Atlas.ti. Avšak tento program chvílemi práci značně znepríjemňoval, jelikož se nejednou stalo, že po opětovném otevření programu nedošlo k zobrazení textu, nýbrž zůstaly pouze kódy. Docházelo pak tedy k ne jednomu procesu kódování. Pokaždé tento proces dopadl jinak. Avšak to není u kvalitativního výzkumu nic neojedinělého. Porozumění a orientaci v obsahu rozhovorů podporovalo jejich několikanásobné přehrávání a pročítání. Na základě kódů a uvědomění si obsahu rozhovorů byly vytvořeny kategorie a jejich subkategorie a z nich vytvořena mapa kategorií a následně psán souvislý text objasňující danou kategoriální mapu a co nejlépe tak zúročující informace získané od participantek výzkumu, avšak současně i předkládající odpovědi na výzkumné otázky stanovené pro tento výzkum. Nakonec však došlo k vytvoření textů vztahujících se k výzkumným otázkám a cílům – nejprve jednotlivě u každé respondentky, poté souhrně. Pro větší přehlednost byly vytvořeny i tabulky poukazující na rozdílnosti v procesu tvorby ŠVP a úlohách učitelek v tomto procesu. Na závěr byl vytvořen návrh ideálního procesu tvorby tohoto dokumentu, a to na základě subjektivního názoru a objektivního shodnocení výpovědí respondentek, přečtené literatury a vlastní zkušenosti při spoluúčasti na tvorbě ŠVP. Uvedený návrh se stal mým doporučením pro praxi.

Obr. 2: Mapa kategorií

5.4 Interpretace jednotlivých kategorií

5.4.1 Osobní angažovanost

Na tvorbě školního vzdělávacího programu by se měli spolupodílet všichni učitelé. Avšak jak vyplynulo z výpovědí participantek, jejich účast se může lišit.

Faktory ovlivňující angažovanost učitele na procesu tvorby ŠVP

Podíl účasti učitelů na tvorbě může být ovlivněn délkou praxe, ale i dosavadními zkušenostmi s tvorbou a vzděláním vztahujícím se k této problematice. Noví, mladí učitelé se mohou účastnit méně nebo dokonce pouze tím, že si přečtou téměř hotový dokument a vyjádří se k jeho obsahu. „*Někdo se podílí víc, někdo míň. To míň - třeba když to nikdy nedělaly. Jako ty mladé učitelky. Jako nepodceňuju vůbec paní učitelky mladé, ale když to nikdy nedělaly, je to docela těžké.*“ (Z49-52) Na druhou stranu mohou být právě oni hlavními aktéry tvorby, jelikož na rozdíl od starších učitelů mají poznatky o tom, jak má dokument vypadat a co by měl obsahovat ze školy. „*Starší mají zkušenosti a mladé ví, jak to dělat.*“ (L229) Starší ročníky si mohou informace o náležitostech ŠVP doplnit na školeních věnovaných této problematice anebo samostudiem a na internetu na metodickém portálu. „*Tó jsme měly každý téměř jen jedno celodenní školení. Moc toho nebylo. To bylo v rámci*

samostudia a internet nám pomáhal. RVP pro mateřské školy. (L22, 25-27) Avšak ne každá mateřská škola má dostatek financí na to, aby mohla učitelky na školení posílat. „Mohly jsme se podílet na nějakým školení tvorba ŠVP, ale nejsou peníze, aby učitelka třeba jela 2x za rok na takovéhle školení. Takže já jsem třeba byla na České školní inspekci. Ale na toto už nebyly peníze.“ (A226-228) ŠVP PV se tvoří už 7 let, tudíž i učitelé, kteří na střední škole nenabyli poznatků o RVP PV a tvorbě ŠVP PV už mají s těmito dokumenty zkušenosti. Participantky, které dokument tvoří po vícekráté dokonce tvrdí, že teď už to tak obtížné není, protože už ví, jak na to. „Teď už bysme to zvládly docela lehce, ale z počátku to bylo docela těžké, vymyslet témata a podtémata tak, jak to máme. Fakt, najít ten způsob, jak to sestavit a co tam vlastně dát. Já si myslím, že návod na to nikde nebyl.“ (Z242, 245, 246) Jedna participantka říká, že ŠVP nemůže vytvořit člověk, který nezná klima dané mateřské školy. Určitý vliv na účast učitelů při tvorbě má i ředitelka. Ta jim může přikázat a rozvrhnout, kdo, co, kde, kdy a jak bude dělat. „Paní ředitelka nám rozdala, jak často se budeme scházet, kdo co udělá. Vždycky něco zadá. Připravte si to a to, budeme dělat, řešit nebo psát toto.“ (Z260-262) Důležitou roli hraje také motivace. Ne každý učitel se chce tvorby účastnit. „Dejte si tam, co chcete, ředitelko,“ líčí jedna participantka ochotu kolegyně spolupracovat na tvorbě. (L220) Příznivou motivací podporující účast na tomto procesu může být vyšší finanční ohodnocení.¹ „My se musíme na tom podílet celý kolektiv. Pokud chceme být zařazeni v určité třídě (platové). Kdo se nepodílí, by neměl ani dostat kolikátku třídu.“ (Z60, 63, 64) Avšak hlavní motivací by měla být snaha utvořit dokument, podle něhož se bude učitelům dobře pracovat, ale současně bude vyhovovat podmínkám školy, dětem a požadavkům rodičů, doby i České školní inspekce. „Opravdu je na to, aby se s ním pracovalo, ať to neleží v šuplíku. Nám se líbí, nás se podle něj dobře pracuje. Což je podstatný.“ (L120, 57, 58)

Forma účasti

Učitelé se na tvorbě podílí různou formou, a to tedy pouze ústně, tzn. že podávají návrhy, náměty a připomínky verbálně, anebo písemně. V některých mateřských školách dokonce píšou i finální verzi. Tím se myslí, že ředitelka už ji pak jen vloží dorozpracovaného dokumentu, ale už ji neopravuje. Avšak z praxe mateřských škol je dobré, aby finální verzi psal

¹ Podnět pro další výzkum – Jaký vliv má na účast učitelů na tvorbě ŠVP finanční ohodnocení?

jeden člověk. „*Myslím si, že by to bylo dost roztržité, kdyby každá psala kousek. A jak by se domluvilo deset učitelek. To nešlo. Jak by to vypadalo, kdyby každá udělala nějaký blok.*“ (L156-159) Většinou ji píše ředitelka, ikdyž ne všude je tomu tak. Jedna participantka na otázku, zda všechno psala paní ředitelka, odpověděla: „*No, já jsem sepsala, na které jsme se domluvily s učitelkami (obsahovou část tematických bloků, tedy celou část s integrovanými bloky a jejich rozpracováním) a paní ředitelka sepsala úvodní informace a části týkající se obecných informací a podmínek vzdělávání. A ještě evaluaci.*“ (M54-56) Může se také stát, že téměř celý dokument napíše učitelé a ředitelka pak jen dokument upraví, případně dodá, co je třeba. „*Probraly jsme to ústně a ona (kolegyně) mi potom doma ve svém volném čase všechno sepisovala a až to měla sepsané, tak to vytiskla, šly jsme za paní ředitelkou, prokonzultovaly to a paní ředitelka doplňovala, co by bylo dobré, co by nebylo dobré.*“ (A342)

Role

Na základě osobní angažovanosti učitele na tvorbě ŠVP jsem si dovolila vytvořit role, které učitel MŠ při tomto procesu může zastávat. Jsou jimi: informátor, inovátor, hlavní tvůrce, příživník, čtenář, konzultant, pisář a student. Informátor podává informace o prostředí mateřské školy (vybavení, fungování, plnění naplánovaného vzdělávacího obsahu), ale také je zprostředkovatelem informací získaných od rodičů, dětí či okolí. Má-li nějaké zkušenosti s tvorbou či informace o tom, jak program tvořit, může o tom informovat ostatní kolegy. Další rolí je inovátor. Ten navrhuje, jak by mohla mateřská škola v budoucnu fungovat, co změnit, co zanechat, co přidat a jak vzdělávací proces zdokonalit. Učitel může zastávat i roli hlavního tvůrce, čímž je myšleno, že on se nejvíce podílí na celém procesu. „*V podstatě jsem to dělala celé já. Paní ředitelka jen opsala informace z minulého ŠVP, něco tam poopravila a přidala a vymyslela evaluaci.*“ (M61, 62) Může se snažit vytvořit téměř celý dokument sám pouze za občasné konzultace s ostatními či může dělat činnosti, které ostatní učitelé nedělají (např. sepisovat návrh nového dokumentu a dále je pak zpracovat do elektronické podoby. Naopak může zastávat roli tzv. příživníka, který se na tvorbě téměř nepodílí, pouze si přečte finální verzi a nějakým způsobem se k ní třeba vyjádří. „*Občas nám děvčata fakt jen opravdu přitakala.*“ (L92) Někdy ani to ne. Avšak je dobré, když se příživník stane aspoň čtenářem. „*Děvčata si ho musely přečíst a na základě připomínek se potom vyjádřit, co by ještě chtěly ony.*“ (L 62) Role čtenáře však může být také významná, a to v případě, že je jím učitel pověřen ředitelem, a to s očekáváním, že se k nově vzniklému dokumentu objektivně a kriticky vyjádří. „*Já jsem měla možnost nahlédnout a případně navrhnout, co bychom mohli změnit.*“ (M7) Učitel se pak může stát

konzultantem, tedy osobou, která hodnotí nově vzniklý dokument a navrhuje vylepšení. Může být konzultantem i v tom slova smyslu, že konzultuje s jinými tvůrci o tom, jak dokument utvořit. Anebo může být písařem, tedy tím kdo sepisuje návrhy ostatních či své náměty, anebo dokonce zpracovává dokument do písemné podoby. Studentem se učitel stává při přípravě na samotný proces. Musí totiž nastudovat RVP PV. *„Musely jsme si řádně nastudovat RVP. Četla jsem ho večer před spaním místo knížky. Chodily jsme i na školení.“ (Z65-67)* Někdy studuje i Manuál k tvorbě školního (třídního) vzdělávacího programu (Smolíková et al., 2006a), informace uvedené na metodickém portále RVP.cz či se inspiruje programy jiných mateřských škol. Pokud to finanční prostředky mateřské školy dovolují, účastní se i školení.

Angažovanost učitele před tvorbou dokumentu

K tomu, aby vůbec mohl dokument tvořit, je nezbytná znalost RVP PV. Učitelé, kteří tento dokument neznají či si myslí, že ho znají málo, si ho ve volném čase prostudovávají. Účastní se i školení vztahujících se k problematice tvorby školního vzdělávacího programu. Informace o tvorbě získávají i pročitáním dokumentu Manuál k tvorbě školního (třídního) vzdělávacího programu (Smolíková et al., 2006a), a nebo na metodickém portálu rvp.cz či jiných internetových stránkách. Mohou se inspirovat i vzdělávacími programy jiných mateřských škol, avšak ty prý moc platné nejsou, protože platí pro danou mateřskou školu, která má své vlastní klima. Avšak dobré je konzultovat s lidmi, kteří už mají s tvorbou zkušenosti. *„Spíš se možná tak s někým pobavit, s někým se setkat, pobavit se, dělat si nějaké zápisky.“ (A281)* Nezbytné je si i vytvořit vlastní představu o tom, jak by mateřská škola měla v nastávajících letech fungovat, aby se tam učitelce dobře pracovalo, ale současně aby byl vzdělávací proces úspěšný a děti i rodiče spokojené. Učitel by měl evaluovat dosavadní činnost a uvědomit si, co by šlo vylepšit, nově zavést či zrušit.

Angažovanost učitele při zpracování dokumentu do finální podoby

V teoretické části uvádím, jak by měla tvorba ŠVP v mateřských školách probíhat (viz kap. 3.3) a také co všechno by měl výsledný dokument obsahovat (viz kap. 2.1.1). Avšak jak tento proces probíhá a kdo se ho účastní a jak a jaké informace nakonec dokument obsahuje, to už je věcí každé mateřské školy. *„Ale jakým stylem to rozpracujeme, to záleží hodně na paní ředitelce, ale vlastně i na kolektivu.“ (P512)*

Zpracování téměř celého dokumentu může být prací učitelek a až téměř výsledná verze pak předložena ředitelce k posouzení a doplnění. *„Pomáhala mi má kolegyně, které velmi dob-*

ře pracuje na PC. My jsme to spolu probraly ve škole. Probraly jsme to ústně a ona mi potom doma ve svém volném čase všechno sepsovala a až to měla sepsané, tak to vytiskla, šly jsme za paní ředitelkou, prokonzultovaly to a paní ředitelka doplňovala, co by bylo dobré, co by nebylo dobré. Konečnou podobu jsme dělaly všechny tři - já, paní ředitelka a ta kolegyně.“ (A337, 341-343) Zpracování do finální podoby může probíhat i tak, že učitelé poskytnou ředitelce podněty, ta utvoří na počítači jeden návrh, který pak společně s několika učiteli dotvoří. „Takže jsme vlastně udělaly radu, daly to všechno dohromady, s poznámkama, se vším, sepsaly na papír a pak jsme to i přímo dopisovaly do počítače. Byl jeden návrh na počítači, do kterého se dopisovalo všechno. Dopisovalo, mazalo, přepisovalo, dopisovalo. Prostě podle potřeby.“ (L164-166) Avšak zpracování finální verze si lze usnadnit i díky moderním technologiím (počítače), čímž tedy učitelům odpadá povinnost psaní, a při tvorbě nového dokumentu tedy vycházet z původního. „Paní ředitelka jen opsala informace z minulého ŠVP, něco tam poopravila a přidala a vymyslela evaluaci.“ (M62)

Učitelé tedy podle výpovědí respondentek dokument nepíší, jen podávají návrhy, které pak ředitelka zpracuje do finálního dokumentu. „Myslím si, že by to bylo dost roztržité, kdyby každá psala kousek. A jak by se domluvilo deset učitelek. To nešlo. Jak by to vypadalo, kdyby každá udělala nějaký blok.“ (L156-159) Ikdyž ne všude je tomu tak. Jedna respondentka mi na otázku, zda všechno psala paní ředitelka, odpověděla: „No, já jsem sepsala, na které jsme se domluvily s učitelkama (obsahovou část tematických bloků, tedy celou část s integrovanými bloky a jejich rozpracováním) a paní ředitelka sepsala úvodní informace a části týkající se obecných informací a podmínek vzdělávání. A ještě evaluaci.“ (M54-56) Někdy bývá dokument sepsaný ředitelkou ještě dáván na zkontrolování a posouzení učitelkám a dokonce je možné odeslat ho České školní inspekci a na základě jejích podnětů ho ještě dopracovat. „On i ten program školní se posílal na inspekci, elektronicky, a onni nám ho shodnotili a až pak se to ještě přepracovávalo. Ještě přišli na něco, co nám tam chybí, ale byly to jen takové drobnosti. Oni napsali, že vyhovuje, že je v slouladu s rámcovým, ale že je třeba doplnit.“ (P513-515)

5.4.2 Participace kolegů

Z výpovědí participantek je patrné, že ve všech mateřských školách je při tvorbě splňován požadavek RVP PV, tedy že by se na tvorbě měl spolupodílet celý pedagogický sbor, tedy učitelky a ředitelka. V některých mateřských školách bývají do procesu zapojeny

i kuchařky aprovozní zaměstnanci. Avšak není to příliš běžné. „Ale já si myslím, že by to měli nechat na té učitelce nebo na té ředitelce, protože ta tam pracuje s těma 36 dětma, ta z toho jako čerpá a ta děti učí.“ (A41) Ústav pro jazyk český (Pravdová, Svobodová, 2014) kolegu definuje jako osobu vykonávající stejné povolání, tudíž učitele mateřské školy. Je jím i ředitel mateřské školy, který má v mateřské škole jak roli ředitele, tak roli učitele.

Varianty participace

Míra participace učitelů úzce souvisí s rolemi, které v procesu tvorby mají. Činnost může být vyrovnaná, tedy všichni se podílí stejným dílem, ale také může tvorba probíhat tak, že se vytvoří tzv. „tvořivé“ jádro, které dokument zpracovává za pouze občasné či žádné pomoci ostatních učitelů. „Nejvíce jsme teda spolupracovaly s ředitelkou a zástupkyní. Takže jsme vlastně udělaly radu, daly to všechno dohromady, s poznámkama, se vším, sepsaly na papír a pak jsme to i přímo dopisovaly do počítače. Byl jeden návrh na počítači, do kterého se dopisovalo všechno. Dopisovalo, mazalo, přepisovalo, dopisovalo. Prostě podle potřeby.“ (L90-92,164-166) Práci si lze usnadnit i díky moderním technologiím (počítače) a při tvorbě nového dokumentu vycházet z původního. „Paní ředitelka jen opsala informace z minulého ŠVP, něco tam poopravila a přidala a vymyslela evaluaci.“ (M62) Dokument může být výsledkem činnosti jednoho učitele a to s tím, že ředitelka zpracuje pouze základní informace, mezi něž patří úvod či poupraví, co je třeba. Nebo se mohou podílet všichni, avšak jedna učitelka zpracuje finální produkt.

Participace učitelů na jednotlivých částech dokumentu

Učitelé se většinou nepodílí na tvorbě celého dokumentu, ale pouze na některých částech. Identifikační údaje o mateřské škole zpracovává ředitelka. Avšak na tvorbě názvu či motto se mohou učitelé podílet. Oba údaje jsou však nepovinné (viz kap. 2.2.1).

Obecná charakteristika bývá zpracována samotnou ředitelkou nebo za spoluúčasti učitelek. „Když to vezmeme od začátku, ten ŠVP, tak charakteristiku školy dělala ředitelka sama. Vnitřní uspořádání školy, to sepsala paní ředitelka, ale informace jsme dávaly všechny paní učitelky. Paní ředitelka to pak zpracovala a dala do finální podoby. Názvy tříd jsme vymyslely společně.“ (I-4) Dokonce se může stát, že ji učitel zpracuje sám. „Charakteristiku jsem si dělala taky sama. A ta mě nejvíc těšila. Protože vlastně jsem popsala svoji práci. Vlastně to, co dělám, co mě baví. Jak se jmenuje náš název školky. Co nás všechno obklopuje, jaké hory, kde všude chodíme s dětma, že jsem zaměřeni, jo, na zdravý životní styl, zdravou výživu a tak dále, a tak dále. Název jsem převzala od paní, ehm, od paní minulé

paní ředitelky. “ (56-61) Do tvorby názvů tříd mohou být zapojeny i děti, což je, jak se ukazuje velmi prospěšné. „*Ony si navrhly ty názvy. Aby se ty děti i orientovaly v budově, nalepily jsme ta zvířátka na dveře. Takže neříkáme: „Běž do druhé třídy, ale běž do třídy kapříků.“ Takže i ti nejmenší už vlastně rozpoznají, kam mají jít, aniž by něco přečetly. Byl to strašně veliký rozdíl a plus, když jsme ty třídy takto označily.*“ (P9-13) Podle Smolíkové (2010, s. 33) by měly být uvedeny i hlavní záměry do budoucna (vize) a filozofie (přesvědčení), ze které změny vychází. Na jejich stanovování by se měly podílet všechny paní učitelky, protože každá má jinou představu. Učitelky je sepisují na papír či o nich diskutují na poradě. „*Víceméně, dostaly všechny paní učitelky prázdninový úkol - připravit si představy - co by teda chtěly, jak by to chtěly. Byla svolána pedagogická rada, na které jsme jednotlivé „vize“ dávaly, a pak jsem s paní ředitelkou zkoušela nějak ho vypracovat, prostě.*“ (L7, 8) Úlohou učitelů či ředitelky je také popsat kroužky, které škola nabízí. „*Máme i kroužky. Ty jsou zahrnuty v charakteristice. Tam uvádím, že cvičíme s dětma jógu - asánky, dýchací cvičení, učíme se mačkat bodíky, když nás něco bolí, aby ty děti nebyly zvyklé hned na ten prášek, ale aby si hladily to břicho, když je začne bolet.*“ (307-309) Ředitelka je povinna uvést i informace o spolupracujících partnerech. Většinou jimi bývají základní školy, které mateřské škole propůjčují tělocvičnu či pro děti dělají vzdělávací programy, dále pak umělecké školy a logopedická centra. S rostoucím zájmem o různé kroužky jsou to i sportovní či jiné organizace nebo osoby vyučující cizí jazyk.

„*Co se týče podmínek vzdělávání, tak to byla týmová práce všech učitelek. Tady se zapojily i paní kuchařky, protože máme svoji vlastní kuchyni. Časový harmonogram jsme taky tvořily dohromady. Tak, aby to každé třídě tak nejvíc vyhovovalo. Musely jsme dělat i vnitřní úpravy školky, abychom splnily psychosociální podmínky.*“ (P15, 16, 18-20) Z úryvku vyplývá nejen to, že se tvůrcelé snaží vytvořit program tak, aby jim co nejlépe vyhovoval, ale že pro soulad ŠVP s RVP PV a tedy splnění všech požadovaných podmínek (viz kap. 3.4) je třeba v některých případech udělat i materiální změny. „*Velká změna rámcovým vzdělávacím programem byla, že dítě nemusí ve školce spát. Pouze odpočívat, a aby ta činnost byla taková, aby nerušilo další děti. Proto jsme musely dělat i úpravy ložnic a tady toto, abychom tady tu podmínku dodržovali a protože máme tři třídy, tak je to hrozně fajn a protože je všeobecně známo, že těm dětem, když mají odpoledne odpočívat, to vadí.*“ (P28-30) Avšak někde jsou podmínky stanoveny ředitelkou a učitelé si je pak pouze přečtou a následně mohou vznést připomínky a náměty. „*Podmínky vzdělávání, věcné prostředí, materiální podmínky, tak ty musela zpracovat taky ředitelka, samozřejmě. Děvčata*

si ho musely přecíst a na základě připomínek se potom vyjádřit, co by ještě chtěly ony.“ (60,61) Do režimu dne mohou být zapojeni všichni zaměstnanci. „Tam jsme spolupracovali i s provozníma zaměstnancema.“ (144) Úlohou učitelů při tvorbě ŠVP může být vytváření školního řádu, který by měl být přílohou dokumentu a jeho tvorba, jak říká Alena, může být zábavná.,,Pak mě bavilo tvořit školní řád. To je dodatek ŠVP. Ten je podle mě pro rodiče důležitější ŠVP. Jak se platí, stravování, přijímání, kritéria pro děti.“ (297-300) Na kritériích však není moc co vymýšlet „Tak ty jsou doporučené a ty konkrétní jsou vlastně víceméně prací ředitelky. Ale to je tak asi všude. Protože víceméně se do toho poslední roky vložil pan ombudsman, který nechtěl, aby byly některé děti diskriminované. Takže vůbec se nemá zohledňovat povolání rodičů, bydliště. Mělo by se brát jen dítě. Takže to kritérium vlastně je věk.“ (P241-246)

Informace týkající se charakteristiky vzdělávacího programu bývají podle výpovědí participantek psány ředitelkou. Samozřejmě opět na základě podnětů ze strany učitelek. Jak říká participantka (P203-205): „Metody a formy jsou všude stejné. Ale nejvíce dá dětem ta metoda prožitkového učení. Co si děti samy vyzkouší, tak to si nejvíce pamatují.“ Také zde uvádí informace o konání porad a zásady spolupráce s rodiči. V mateřských školách mohou být porady rozlišovány na provozní a pedagogické. „Pedagogická se týká jenom pedagogického kolektivu. Takže tam se opravdu projednávají jen pedagogické cíle jako třeba tady ta tvorba nebo hodnocení a takové věci. Nebo když děvčata jezdí na školení, tak ředitelka řekne, že bude informovat o tom a o tom ta a ta učitelka, aby předala zkušenosti z toho. A provozní, ta se týká všech zaměstnanců včetně kuchyně a spíš se řeší takové ty provozní záležitosti - kdy bude besídka, Mikuláš a takové věci.“ (L137-140)

Stěžejní částí pro učitelky mateřské školy bývá část se vzdělávacím obsahem, tedy integrovanými bloky. Rozhodla jsem se jí tedy věnovat samostatnou kapitolu.

Poslední částí školního vzdělávacího programu bývají informace o evaluaci. Ne všichni učitelé jí rozumí. Příčinou může být nepřipravenost ze školy, ale i nespolečná spolupráce s ředitelkou na její tvorbě. Dokonce ji považují za příliš a zbytečně složitou. Požadavek jejího zpracování se objevil se vznikem RVP PV, dříve povinná nebyla. Problém jim dělá, že neví, co a jak zapisovat. Evaluaci však provádí každý den, protože na základě ní tvoří další plán vzdělávání dětí. Avšak nezapisují si ji. Teď však je součástí třídních i týdenních plánů a inspekci při kontrole vyžaduje její předložení a ředitelka pak na základě ní zpracovává celkové roční hodnocení. „Paní ředitelka nám ji dodala až teď, těsně před tou inspekcí. Nějak jsme to neřešily, tady ten plán. My si píšeme evaluaci týdně. To jsme si vždycky

psaly. Ale plán evaluace jsem viděla až teď před tou inspekcí, asi před měsícem.“ (Z251-255) Avšak není pravidlem, že ji vymýšlí pouze ředitelka, na její tvorbě se mohou účastnit i učitelky. „To jsme se také domlouvaly, jak vlastně hodnotí děti, jak se hodnotíme my, výsledky práce, témata, svoji práci. Každá jsme dala návrh, jak to může být. A něco hodnotí ředitelka. I jak často budeme hodnotit, koho, jestli úplně celou skupinu dětí, jestli si vybereme dané děti, které budeme jenom jednou za čas, nebo zase častěji některé. A zase, jakým stylem to budeme zaznamenávat, to jsme se taky domlouvaly. Něco taky vychází z RVP, ale hodně jsme si určily samy.“ (P445-450) Proces tvorby části Evaluace může probíhat i následovně: „My jsme se domluvily na hodnocení bloků a spolupráci s rodiči - dotazníky budou občas vyplňovat, jak jsou spokojeni a tak. Jinak, paní ředitelka si tam sama určuje plán hospitací a tyto věci.“ (M65,66) Z výsledků evaluace by se mělo vycházet i při tvorbě nového školního vzdělávacího programu. V některých mateřských školách je řazena mezi přílohy.

Počet účastníků

V souvislosti s účastníky tvorby nám vyvstává otázka, zda má na obtížnost tvorby vliv počet tvůrců.² ŠVP totiž může tvořit jeden člověk, ale třeba i 11. Libuše zastává názor, že větší kolektiv tvorbu znesnadňuje, protože je pak obtížné všem se zavděčit. Avšak na druhou stranu dodává: „Ale je zase více možností a je to pestřejší. Myslím, že by se měl podílet celý kolektiv.“ (244, 245)

Od Libuše se také dovídáme výhodu účasti celého kolektivu. „Potom má i ředitelka větší pravomoci a může říct: „Proč to tam nemáš? A proč to neděláš?“ Jako co se týče toho třídního programu. A že by tam měly mít uplatnění všechny v tom školním vzdělávacím programu. Nelíbilo by se mi to, kdyby to dělala jen jedna. Kdybych já někomu řekla: „Tak a tak to budeš dělat,“ tak by řekl: „Tak já to tak ale dělat nebudu a udělám si to tak a tak.“ To by pak nemělo význam, ten Školní vzdělávací program“ (L246-251) Další výhodou je i finanční ohodnocení. „Kdo se nepodílí, by neměl ani dostat kolikátku třídu.“ (Z64) A v neposlední řadě účast na tvorbě přináší možnost vyjádření a uplatnění svých názorů a zájmů a následně pak usnadňuje tvorbu TVP.

² Podnět pro další výzkum – Jak ovlivňuje počet tvůrců náročnost tvorby ŠVP?

5.4.3 Externí činitelé

Při tvorbě ŠVP PV je třeba reflektovat i externí činitele.

Zákonodárné orgány

Jedním z externích činitelů je RVP PV, protože na základě něj a v souladu s ním by měl být celý dokument vytvořen. Avšak některým učitelům i přesto, že první verze tohoto dokumentu byla vydána už v roce 2004, dělá problém porozumění výrazům v něm uvedeným a celkově jeho obsahu. To pak může způsobovat komplikace při tvorbě. *„Neznala novou terminologii a neorientovala se v Rvp.No a to bylo příčinou její ukřivdění. A pak neochoty nám "mladším" jako zkušená učitelka cokoliv poradit.“ (M40,42,43).* Neznalost a nedokonalé pochopení či negativní názor na RVP PV může být i příčinou celkového negativní hodnocení procesu tvorby. *„Tak jestli můžu říct svůj názor, tak my jsme vytsresováni z těch názvů uvedených v RVP - jako očekávané výstupy, konkretizované výstupy, dílčí vzdělávací cíle. Když to člověk vidí, že to má všechno zakomponovat do toho školního, tak potom si říká: „Panne bože, jak to tam mám všechno jako nějak sesumírovat, aby tam bylo všechno a něco tam nechybělo.“ (A269,270)* Avšak z výpovědí participantek je patrné, že zavedení RVP PV bylo pro praxi mateřských škol spíše přínosem.³ Za velký přínos RVP tedy i ŠVP považují učitelky rozvolnění denního režimu. Vyhovuje jim, že si samy mohou určit témata a jednotlivé činnosti a i dobu, kdy a co budou dělat. *„Je dobré, že můžeme tak kombinovat ty činnosti, at' není jeden den jen hudobka. Je super, že ty činnosti mohou být tak propojené. Je to jedno, jestli nějaký úkol z matematických potřeb budu dělat u stolečku nebo je budu plnit venku.“ (Z148,149; P84)* Činnosti mohou propojovat, už neplatí striktnost, která byla v předchozích programech. Už to není striktně dáno. *„Celý ten program je volnější. Dítě si může vybrat, s čím si bude hrát, co bude dělat. Paní učitelka ale měla klid. Ted' musí mít paní učitelka všechno v merku. Je to náročnější na organizaci té učitelky. Ta učitelka už musí více máknout. I ty děti jsou trošku jiné ted'.“ (P529-535)* Velmi si pochvalují možnost smíšených tříd a zejména toho, že děti nemusí po obědě spát. *„Velká změna rámcovým vzdělávacím programem byla, že dítě nemusí ve školce spát. Pouze odpočívat, a aby ta činnost byla taková, aby nerušilo další děti. Proto jsme musely dělat i úpravy ložnic a tady toto, abychom tady tu podmínku dodržovali a protože máme tři třídy, tak je to hrozně fajn*

³ Námět pro další výzkum – Jak hodnotí učitelky RVP PV a jaký má jeho zavedení přínos či negativa pro práci v mateřské škole?

a protože je všeobecně známo, že těm dětem, když mají odpoledne odpočívat, to vadí.“ (P28-30) Dokonce se stává, že už děti nechtějí chodit po obědě domů, protože by si nemohly užít aktivity, které má pro ně paní učitelka na odpoledne připraveny. Mateřské školy kvůli požadavkům RVP PV musely i pozměnit rozmístění nábytku či pořídit nové vybavení. „Ted' od 2007, to už je 6 let, co tady to zpracováváme a veškeré ty třídy už jsou vybavené hračkami, pomůckami, zařízené stolečkama atd. aby to byly smíšené třídy.“ (L187) Ale jsou i názory, že práce podle ŠVP lepší není či že je zbytečně složitý, a také se objevují obavy, zda je možné splnit všechny stanovené cíle. Učitelka s dlouholetou praxí (více než 40 let) se k RVP a ŠVP vyjadřuje takto: „Mně to připadne, že pořád chceme něco nového a pořád to není k dobru věci. Měli bychom něco použít a doplnit nebo ubrat. Ale vždycky ten program byl úplně jiný. A ten rámcový...My jsme na něj hleděli chvilku jako z jara. No nebyli jsme na něj zvyklí. No, je to na zvyku. No zvykneš si. Dřív jsme měly přesně dané, co máme kdy dělat. Ale vždy se něco přidalo nebo upravilo. Důležité bylo, aby děti uměly, co měly.“ (L273-283) Zavedení RVP PV a ŠVP PV do předškolního vzdělávání můžeme shrnout těmito slovy: „No, je to na zvyku. No zvykneš si.“ (L279, 280)

Česká školní inspekce

Dalším činitelem ovlivňujícím tvorbu ŠVP je školní inspekce. Kontroluje tyto programy, zda jsou v souladu s RVP a obsahují, co obsahovat mají a následně přikazuje, co je třeba upravit, doplnit či co do dokumentu nepatří. V případě, že shledá nedostatky, určí termín, dokdy musí odstraněny. Tento termín však může u učitelů způsobovat stres, který pak může mít za následek úspěchanou a neefektivní práci. „Tím, že jsem dostala 2 měsíce na to, abych ŠVP opravila a poslala školní inspekci, tak mě tyto věci ani nenapadly.“ (A323) Může však s tvorbou i značně pomoci. Je možné jí totiž poslat dokument, k němuž se vyjádří a MŠ ho následně ještě před její návštěvou upraví. „On i ten program školní se posílal na inspekci, elektronicky, a oni nám ho shodnotili a až pak se to ještě přepracovávalo. Ještě přišli na něco, co nám tam chybí, ale byly to jen takové drobnosti.“ (P513, 514) Avšak, ač je to podivné, mohou se její názory na tentýž dokument lišit.⁴ „Jedna inspekce chce to, druhá zase něco jiného.“ (A40) Také nemusí být spokojena ani s opraveným dokumentem. „Měli jsme teď školní inspekci a paní inspektorka řekla, že teda letošní co máme od toho srpna 2012 tak je teda zbytečně, zbytečně náročný, že takový vůbec neměl být. Předtím moc stručné, teď zase moc

⁴ Podnět k dalšímu výzkumu - Je to opravdu pravda, že se názory inspekce liší?

rozsáhlé. *A najděte tu hranici, kde to je jako správné.*“ (A21-23) Jedna učitelka říká, že by dokonce vůbec mateřskou školu neměla hodnotit. *„Ale já si myslím, že by to měli nechat na té učitelce nebo na té ředitelce, protože ta tam pracuje s těma 36 dětma, ta z toho jako čerpá a ta děti učí. Že ta inspekce by si to měla jenom přeletět, vidět, že tady se něco děje, ale stejně to nepochopí, když v té 38. školce to klima nezná. Nemůžou to vědět. V té školce nepracují, to klima neznají. V manuálu ŠVP píší, že to ŠVP má popisovat klima té školky, ale to se nedá napsat na papír.* (A41, 43-46) Výpovědi participantek potvrdily, že inspekce často shledává nedostatky v integrovaných blocích.

Rodiče a společnost

Obsah školního vzdělávacího programu je tvořen i tak, aby vyhovoval požadavkům rodičů a společnosti. Učitelky by měly s rodiči denně komunikovat, přičemž tedy mají možnost dozvědět se, jak si by si rodiče vzdělávání svých dětí a chod školy představovali a jejich požadavky pak reflektovat při tvorbě dokumentu. Na základě možností rodičů je stanovována otevírací a zavírací doba. *„Jsou školky, které prodlužují provoz. I my jsme měli takový návrh. Ale nepotřebovali to rodiče zatím, že bychom provoz prodloužili.*“ (P62-64) Rodiče mají také do jisté míry vliv na to, jaké kroužky bude mateřská škola poskytovat. *„A hodně taky zařazujeme kroužky na žádost rodičů. Rodiče chtěli výuku angličtiny. Ředitelka jim vyhověla. Je 20 minut.*“ Avšak kroužky jsou zařazovány i z vlastní iniciativy učitelek či podle zájmu dětí o určité činnosti. A v neposlední řadě i proto, aby mateřská škola působila na potencionální zájemce dobrým dojmem a získala si tak jejich přízeň, a tím vyhrála konkurenční boj, který je ve větších městech majících více škol běžný. *„Ale on je to i konkurenční boj. Tady jedna školka nabídne plavání, angličtinu, tak druhá musí taky. Ty maminky si to mezi sebou řeknou.*“ (P537; A303, 304; Z294-296). Jak je patrné z ukázky, na obsah ŠVP má vliv i móda a dění okolo. Někteří rodiče si vybírají mateřskou školu právě na základě toho, co nabízí. Rodiče mohou mít možnost vyjádřit se k programu i jindy, než při předávání dítě učitelce či naopak. V některých mateřských školách jsou konány schůzky s rodiči, na nichž jsou s programem seznámeni. *„Vlastně na každé schůzce je ten školní program možné obměňovat, rozšiřovat. Takže na každé té schůzce v září s ním paní ředitelka rodiče seznámí a ptá se, co by chtěli změnit, co by si představovali jinak. Většinou těch připomínek není moc, ale to možnost mají.*“ (P160-162) Nejobtavenější jsou prý rodiče na společných akcích (zahradní slavnost, vánoce, den matek...). Někde rodiče ŠVP nechtou, avšak v některých

školách si ho musí přečíst a přečtení ztvrdit podpisem. Existuje názor, že ŠVP PV je příliš složité a pro rodiče nepochopitelné.⁵ Jedna participantka říkala: „*Ale já si teda myslím, ehm, že je tam fakt toho opravdu zbytečně moc, protože jsem to konzultovala teďka s nynější paní inspektorkou a říkala, že když rodič si vezme ŠVP z nástěnky nebo z si ho vyžádá, aby viděl, co vlastně jeho dítě dělá, podle čeho jede... Ve školce, tak ten rodič absolutně, pokud není z této branže, neví, co jsou to kompetence, co jsou to konkretizované očekávané výstupy. Je to strašně moc (odmlčení) odborné. Odborné, odborné, odborné. Takže těm rodičům to stejně nic moc nedá.*“ (A113-118). Rodičům by prý postačil školní řád. „*To je dodatek ŠVP. Ten je podle mě pro rodiče důležitější (než) ŠVP. Jak se platí, stravování, přijímání, kritéria pro děti.*“ (A298-300)

5.4.4 Tvorba integrovaných bloků

Stěžejní pro učitelky při procesu tvorby je tvorba integrovaných bloků. Na té by se měly a jak líčí v rozhovorech opravdu velmi aktivně podílet. Protože od nich se pak odvíjí jejich další práce. Způsobů jak je tvořit, je nejspíše nesčetné množství. Je však třeba dbát na to, aby obsahovaly, co je požadováno školní inspekcí, avšak aby nebyly příliš podrobné, ale ani příliš stručné. Podrobněji rozepsané integrované bloky mohou učitelky omezovat při tvorbě třídních vzdělávacích programů, ale na druhou stranu pak mohou učitelky jednotlivých tříd během roku lépe spolupracovat, programy tříd nejsou úplně odlišné, a tudíž v případě spojování tříd nedochází k problémům. Mateřské školy mohou začít určením počtu těchto bloků a pokračovat jejich pojmenováním. Pojmenovány bývají na základě názvu celého školního vzdělávacího programu, podle ročních období či libovolně. Také může dojít k jejich pojmenování až později, tedy po utvoření jejich obsahu. Je na uvážení tvůrců, zda budou pokračovat uváděním cílů, charakteristiky či dalších informací. Tvůrci by měli brát v úvahu, že od integrovaných bloků se bude odvíjet jejich následující většinou tří letá práce (ŠVP PV bývá zpravidla tvořen na období 3 let). Je třeba si je tedy utvořit tak, jak už jsem zmiňovala, aby se podle nich dobře pracovalo, bylo splněno, co bylo určeno a dětem bylo připraveno podnětné, avšak zábavné a zajímavé prostředí a poskytnuta nejlepší možná příležitost k jejich rozvoji. Při tvorbě může být zařazen i tzv. náhradní blok, který je možno dělat v případě, že není vhodná příležitost zabývat se blokem stanoveným.

⁵ Podnět k dalšímu výzkumu – Jaký názor mají rodiče na dokument ŠVP PV? Je pro ně dostatečně srozumitelný?

Pokud není v ŠVP striktně stanoveno, kdy budou dané bloky plněny, je možné je libovolně přesunovat. „*Měli jsme třeba stanovený „Paní zima kraluje“, ale v lednu nebylo ani troška sněhu, nic. Tak jsme si to přehodili s blokem „Objevujeme svět kolem nás“.* Rychle jsme si tam vsunuli tady tento blok, aby to děti fakt měly názorně.“ (L104-106) A to samé platí i u témat a podtémat jednotlivých bloků. Mohou trvat libovolně dlouho, to je na uvážení učitelů a mohou být i libovolně volena. „*Třeba dívejte se (ukazuje mi učitelka v ŠVP) Příroda se probouzí, Skřítek podzimníček. Ten podzim začíná tak dlouho, že my už to teď děláme asi pátý týden, ten podzim. Ale pokaždé něco jiného. Jeden týden se zaměříme na listy a na ovoce, jeden na sklizeň na poli, jeden na počasí, na oblékání.*“ (Z177-180) Faktory ovlivňující realizaci jednotlivých témat a podtémat mohou být počasí, složení třídy, počet dětí, jejich znalosti, zdravotní stav, klima třídy nebo i dění ve školce a okolí (účast na různých akcích). „*Já ho můžu dělat klidně 3 týdny. Já ho můžu dělat různým stylem. Já tam můžu vlastně cokoli dál u toho dítěte rozvíjet. Když třeba pak je Zima, a přitom zima není, máme tady to zimní období, kdy jako není zima jako taková, nevádí, nechám být. Přejdu na téma, které je mi bližší. Třeba jsou zrovna nemoci, tak můžu tady přejít něco. Dělam zase zdraví.*“ (P370-372; 375-378) Témata si učitelé mohou stanovovat samy v rámci třídních programů nebo jsou stejná pro celou mateřskou školu. V praxi se však občas stává, že integrované bloky, témata a podtémata bývají opsány z jiných programů, protože jejich vymyšlení není pro každého zrovna jednoduché. Ale jak praví Zdena: „*Inspekce pozná, když jsou ty témata opsaná. Už je musí znát nazpaměť. Při té tvorbě je třeba i vlastní kreativity a vlastního názoru. Bez toho to nejde.*“ (Z297-300)

V mateřských školách bývá při tvorbě integrovaných bloků řešena otázka, zda dokument musí obsahovat všechny očekávané výstupy a cíle uvedené v RVP PV. Někde se domnívají, že ano, a proto si při tvorbě jednotlivé cíle a očekávané výstupy odškrtávají, aby žádný nechyběl. Dokonce je i strategie, že se RVP PV okopíruje, cíle a výstupy se rozstříhají a pak jsou přiřazovány k jednotlivým integrovaným blokům. „*Začaly jsme tak, že jsme si z okopírovaného RVP PV vystříhaly jednotlivé dílčí vzdělávací cíle a očekávané výstupy. Abychom na nic nezapomněly. Ale nebyly jsme si jisté, zda ŠVP musí všechny obsahovat. Společně jsme se domluvily na vytvoření šesti integrovaných bloků. Dříve jich bylo deset. Takto to bude, myslím si, volnější. Do nich jsme postupně zařazovaly rozstříhané cíle a výstupy. Lepily jsme si to na papír a já to pak večer přepsala na počítači.*“ (M13-20)

Někde to však vůbec neřeší. „*Vybraly jsme jenom ty, které nám nejvíc zaujaly. Nebo které si myslíme podle sebe, že to dítě potřebuje k svému rozvoji.*“ (A82, 83)

„Řeknu vám, že ty témata bylo ale docela těžké vytvořit. My jsme to nechápaly. Vytvořit nějaký název, jako tam dát (mluvíme o integrovaném bloku). Ono je to opravdu jednoduché teď, když to člověk vidí. Řekne si: Ono je to takové jednoduché. Ale vytvořit ty názvy a názvy těch podtémat nám zabralo opravdu hodně času. A zařadit tam všechny ty činnosti, aby tam toho zas nebylo moc. Každá školka to má jinak.“ (Z158-165) Jak ukazuje úryvek, tvorba témat a zpracování vzdělávacího obsahu do podoby integrovaných bloků není z pohledu učitelek vždy jednoduchá, avšak následná práce podle nich přináší větší volnost a více možností. Učitelky práci podle integrovaných bloků hodnotí velmi pozitivně.

5.4.5 Související informace

Příčiny tvorby ŠVP

Hlavní příčinou tvorby je požadavek RVP PV, který ukládá mateřským školám povinnost tvořit vlastní vzdělávací programy, a to od roku 2007 (viz kap. 3). Z výpovědi učitelky je však patrné, že i před rokem 2007 vlastnily mateřské školy vzdělávací programy. V roce 2007 bylo třeba přepracovat je tak, aby vyhovovaly požadavkům RVP PV (viz kap. 2). „Měli jsme vlastní vzdělávací program mateřské školy, a protože jsme velká mateřská škola, tak jsme ho potřebovali na základě Rámcově vzdělávacího programu přepracovat. Víceméně dopracovat, protože si myslím, že i ten starý jsme neměli špatný, ale bylo třeba vytyčit nové cíle, nové úkoly a měl se na tom podílet vlastně celý kolektiv. Teď už ho třeba, teď už ho jenom dopracováváme, předěláváme. Nebo co se nám neosvědčilo, dáváme nové cíle, dáváme nové úkoly. Takže teď už se s tím třeba dělá dobře, ale ta první tvorba, ta tedy byla...“ (L3,4,15-17) Nyní už dochází pouze k přepracování a dopracování.

Další příčinou tvorby nového ŠVP může být vypršení 3 roční lhůty, po kterou program platí. Respondentky většinou mají nový program platný od roku 2013. Což sedí, uvážíme-li, že je obměňován každé 3 roky. Obměňován ne, spíše tvořen. Obměňován je totiž, jak vyplynulo z rozhovorů každý rok. „No a teď ho víceméně každý rok obměňujeme. Protože se mění kolektiv, a taky chodí mladé holky s novými představami, s novým elánem.“ (L35-36) Sice jsou změny třeba jen drobné, ale jsou. Příčinou změn mohou být jak požadavky ze strany učitelek, tak požadavky od rodičů a v neposlední řadě požadavky České školní

inspekce.⁶ Podle výpovědí respondentek vidí učitelky nedokonalost v integrovaných blocích. Dochází tedy ke změně počtu, témat, obsahu. „*My jsme jich měli asi 10 nebo 12, pak jsme to zúžily a teď jich máme 6 a to nám úplně vyhovuje.*“ (Z243) Učitelky uváděly i změny v denním režimu a taky že musí přidat kroužky na žádost rodičů či změnit provozní dobu. „*Rodiče chtěli výuku angličtiny. Ředitelka jim vyhověla.*“ (A303, 304) Další možnou příčinou může být změna personálního obsazení. „*Školní vzdělávací program v naší mateřské škole jsme začaly zpracovávat z důvodu rozšíření MŠ, nástupu nové paní ředitelky a nových kolegyně.* (M1) Anebo začlenění mimořádně nadaného dítěte či dítěte se specifickými potřebami. „*Máme integraci jedné holčičky, která je vlastně duševně postižená, takže máme 3 děti logopedicky integrované a pak ještě tuto holčičku. V běžné třídě se to nedalo zvládnout normálně, tak už se to muselo jako přizpůsobit zase trošku ty podmínky školy tady těmto dětem. Ta holčička má péči logopeda a tu mají paní učitelky nad rámec pracovní doby a pracuje se s těmi dětmi vlastně denně.*“ (P410, 412, 414) Příčin by se zajisté našlo nespočetné množství⁷.

Inspekce většinou vidí nedostatky v integrovaných blocích, v přílišné stručnosti či naopak obsáhlosti nebo nesouladu s RVP PV. „*Převzala jsem po paní ředitelce nebo vedoucí učitelce s tím, jak přišla inspekce, že teda musíme, že je nedokonalý, že musíme upravit spoustu věcí. Že jsou chyby ve v integračních blocích. Měli jsme teď školní inspekci a paní inspektorka řekla, že teda letošní co máme od toho srpna 2012 tak je teda zbytečně, zbytečně náročný, že takový vůbec neměl být. Předtím moc stručné, teď zase moc rozsáhlé.*“ (A11, 12, 21, 22) Nedokonalosti v jednotlivých částech podle soudu ČŠI jsem uvedla už v teoretické části (viz kap. 3.4)

Délka tvorby

Délka tvorby ŠVP se v různých mateřských školách liší.⁸ „*Bylo mi sdělené, že švp se vlastně tvoří dlouhodobě, že to není záležitost nějaká měsíční, dvouměsíční, že to se prostě tvoří i rok, rok a půl, dva roky. My jsme ho tvořily vlastně od roku 2009 dodneška, 2013. Něco se tam pořád poopravovalo nebo se něco ukončilo, zase jsme začaly nový.*“ (A7-9) Avšak jak je patrné z výpovědí, lze ho vytvořit i v krátkém časovém úseku. „*Celková tvorba dokumentu trvala pouhé 2 měsíce plných chaosu, napětí v kolektivu a nervů na pochodu.*“ (M44) Pak však

⁶ Podnět pro další výzkum – Jaký vliv má na změnu ŠVP ČŠI?

⁷ Podnět pro další výzkum – Jaké jsou možné příčiny změny ŠVP PV v MŠ?

⁸ Podnět pro další výzkum – Jak dlouho trvá vytvoření ŠVP PV v MŠ?

vzniká otázka, jak kvalitní je nově vytvořený dokument. Nebude pak platit rčení: „Práce kvapná, málo platná?“⁹

Výpovědi všech respondentek se schodují v tom, že nejobtížnější v celém procesu tvorby ŠVP byla tvorba integrovaných bloků, které jsou současně nejčastějším terčem kritiky ČŠI. Ta může trvat až 10 hodin usilovné práce. Ale také je možné stihnout ji za dvě odpoledne a to v době spánku dětí.

Místo a čas

Kromě znalostí a zkušeností tvorba ŠVP vyžaduje i určitý čas, který musí tvořitelky investovat (do studia RVP PV či Manuálu, účasti na školeních či samotné tvorbě). Tvorba probíhá buď v mateřské škole a to po skončení pracovní doby: „*To jsme si udělaly jedno takové odpoledne, až večer. Vlastně až po uzavření školky. Tak jsme si sedly na zem. Podotýkám na koberec. Válely jsme se po koberci, chodily jsme s lístečkama.*“ (P300-304) Nebo i doma a pokračuje pak ve škole. „*Vždycky jsme se všichni, tak nějak společně domluvili. Na těch pedagogických radách. Paní ředitelka nám rozdala, jak často se budeme scházet, kdo co udělá. Vždycky něco zadá. Připravte si to a to, budeme dělat, řešit nebo psát toto. Vždycky nám zadala nějaký úkol a pak jsme se na tom domluvily. Spíš ústně, ale pak i písemně jsme něco dodávaly. Ona si někdy od nás vezme něco písemně a pak si to přečte a uplatní. A nemusíme to teda psát na počítači. Stačí ručně.*“ (Z258-267) Dokonce tento proces může probíhat i během pracovní doby. „*Scházely jsme se všechny, i s paní ředitelkou, v době spánku dětí v jedné třídě. Paní hospodářka hlídala děti nebo tam byla praktička.*“ (M10,11) A někdy se děje o prázdninách, tedy v době, kdy mají učitelk nárok na dovolenou. „*Opravdu jsme to teda dělaly v prázdniny.*“ (L48)

Názory na tvorbu

Z výpovědí respondentek vyplynulo, že tvorba Školního vzdělávacího programu není vůbec věcí jednoduchou, avšak dělá-li se po několikáté, už tak náročná není. „*Tvorba školního vzdělávacího programu vůbec nebyla jednoduchá. Byl to teda první ořech. Teď už bysme to zvládly docela lehce, ale z počátku to bylo docela těžké, vymyslet témata a podtémata tak, jak to máme. Fakt, najít ten způsob, jak to sestavit a co tam vlastně*

⁹ Podnět pro další výzkum – Jaký vliv má na úroveň ŠVP mateřské školy délka tvorby?

dát. “(A4,5; Z242,245) A nemusí to být proces úplně nudný a nezajímavý. „A teď třeba ty podtémata, to tvořit, tak to je, to je krásné. To nás baví. To mě bavilo. A k tomu ty charakteristiky a k tomu potom ty konkrétní činnosti, tak to mě moc bavilo.“ (A242-244,246) Lze při ní také zažít spoustu legrace. „No... Byla to sranda,“ komentuje učitelka tvorbu integrovaných bloků. (P327,328) „Za sebe hodnotím naši tvorbu jako zbytečně uspěchanou a ne až tak podařenou jako ve školkách, kde se už kolegyně navzájem znají a na více věcech se dovedou domluvit a shodnout. Příště bych volila delší časový prostor a hlavně minimálně jednu osobu v týmu, která prošla seminářem, jak tvořit ŠVP. Určitě by šlo hned všechno mnohem líp.“ (46-48)

5.5 Shrnutí

Tato podkapitola obsahuje shrnutí získaných informací. Nejdříve předkládám tabulku pro snadnou orientaci, poté ještě stručný písemný výklad a souhrn.

Tab. 2: Tvorba školního vzdělávacího programu v MŠ jednotlivých participantek

	Alena	Zdena	Petra	Libuše	Marie
Příčiny změny či tvorby nového	Nespokojenost inspekce Potřeba dopracovat integrované bloky Nadměrná stručnost Potřeba souladu s RVP PV	Rok 2007 – potřeba ŠVP	Neuvedeno	Rok 2007 – potřeba ŠVP	Vypršení projektu Rozšíření MŠ Nástup nové ředitelky Nástup nových kolegyň
Délka tvorby (popř. úprav)	2 měsíce	Neuvedeno	1 měsíc; Integrované bloky - 2 odpoledne (2x±5h→10h)	2 měsíce (letní prázdniny)	2 měsíce; Integrované bloky - 2 odpoledne (2x1h→2h)

Účastníci	Ředitelka Všechny učitelky Rodiče	Ředitelka Všechny učitelky	Ředitelka Všechny učitelky Děti Kuchařky Rodiče	Ředitelka Všechny učitelky	Ředitelka Všechny učitelky
Práce učitelů na konkrétních částech ŠVP	Napsání/přepracování celého ŠVP kromě úvodních informací a evaluace Zpracování jednotlivých částí na počítači	Sepisování poznámek k ředitelkou určeným částem	Spolupráce a komunikace o všech částech nového ŠVP	Sepsání poznámek Postupné sepisování celého dokumentu	Charakteristika vzdělávacího programu Vzdělávací obsah - Integrované bloky Přečtení a návrh úpravy ostatních částí
Související a průběh podporující činnosti	Studium RVP PV Studium Manuálu Konzultace s jinými učitelkami Inspirace jinými ŠVP	Studium RVP PV Účast na školeních	Studium RVP PV Studium Manuálu Účast na školeních	Studium RVP PV Studium Manuálu Účast na školeních Inspirace jiným ŠVP PV Inspirace na rvp.cz	Studium RVP Studium Manuálu

Písenná podoba	Kolegyně a ředitelka	Ředitelka	Ředitelka	Ředitelka spolu se 2 učitelkami	Ředitelka a 1 učitelka
Průběh	<p>Převzetí nedokonalého ŠVP</p> <p>Studium RVP PV, manuálu a konzultace s jinými učitelkami</p> <p>Inspirace jinými ŠVP PV</p> <p>Vytvoření názvů integrovaných bloků a jejich rozpracování - opisování z RVP PV (cílů, kompetencí, výstupů)</p> <p>Návrh konkrétních činností</p> <p>Dopracování či vypracování ostatních částí ŠVP</p>	<p>Studium RVP PV</p> <p>Účast na školení</p> <p>Vytvoření plánu pravidelných porad (ředitelkou)</p> <p>Účast na poradách a konzultace s kolegyněmi, ředitelkou a odevzdávání úkolů stanovených ředitelkou</p> <p>Utvoření hlavního tématu, témat a podtémat, vzdělávací nabídky, očekávaných výstupů a cílů</p> <p>Postupná tvorba všech částí ŠVP PV</p>	<p>Studium RVP PV</p> <p>Studium Manuálu</p> <p>Účast na školení</p> <p>Průběžná konzultace ředitelky s učitelkami, učitelek s dětmi a rodiči</p> <p>Společné sepsání jednotlivých částí či sepsání ředitelkou a pak následné přečtení a shodnocení učitelkami</p> <p>Společná tvorba integrovaných bloků</p> <p>Odeslání ke shodnocení ČŠI</p> <p>Dopracování</p> <p>Tisk finálního produk-</p>	<p>Studium RVP PV</p> <p>Účast na školení</p> <p>Zadání „prázdninového úkolu“ – promyslet, jaký dokument bude</p> <p>Vypracování jednotlivých částí „tvořivou“ skupinou</p> <p>Pročtení ostatními učitelkami</p> <p>Reflexe jejich názorů</p> <p>Průběžné zapisování na PC</p> <p>Vytvoření výsledného produktu</p>	<p>Stanovení cíle</p> <p>Scházení v době spánku dětí a společná tvorba integrovaných bloků</p> <p>Sepsání integrovaných bloků na PC učitelkou</p> <p>Průběžné poopravování ostatních částí ŠVP ředitelkou a následná kontrola jednou učitelkou</p> <p>Opětovná tvorba integrovaných bloků</p> <p>Sepsání domluvených částí učitelkou</p> <p>Dotvoření evaluace ředitelkou</p>

	<p>Konzultace s kolegyní</p> <p>Konzultace s ředitelkou</p> <p>Úprava</p> <p>Přepsání kolegyní do PC podoby</p> <p>Odevzdání a konzultace s ředitelkou</p> <p>Závěrečné zpracování ředitelkou</p>	<p>Sepsání ředitelkou do finální podoby</p>	tu		
Postup tvorby integrovaných bloků	<p>Vytvoření názvů 4 integrovaných</p> <p>Opisování z RVP – cílů, kompetencí, výstupů</p> <p>Návrh konkrétních činností</p> <p>Konzultace s kolegyní</p> <p>Konzultace s ředitelkou</p> <p>Úprava</p> <p>Přepsání kolegyní do</p>	<p>Sestavení hlavního tématu</p> <p>Setavení integrovaných bloků</p> <p>Vymyšlení podtémat</p> <p>Vymyšlení charakteristiky</p> <p>Vymyšlení vzdělávacích cílů</p> <p>Vytvoření vzdělávací nabídky</p>	<p>Utvoření názvů 10 integrovaných bloků</p> <p>Vytisknutí cílů uvedených v RVP</p> <p>Rozstříhání</p> <p>Ložení po koberci a přiřazování k jednotlivým blokům</p> <p>Přeřazování</p> <p>Přiřazování očekávaných výstupů</p>	<p>Vytvoření názvů integrovaných</p> <p>Přiřazování cílů a charakteristiky uvedených v RVP – průběžné vyškrtávání jednotlivých cílů a sepisování na PC</p> <p>Vytvoření témat</p>	<p>Okopírování RVP PV</p> <p>Rozstříhání dílčích vzdělávacích cílů a očekávaných výstupů</p> <p>Utvoření 6 integrovaných bloků</p> <p>Postupné zařazování cílů a výstupů</p> <p>Lepení na papír</p> <p>Přepsání učitelkou na PC</p>

	PC podoby Odevzdání a doladění s ředitelkou Sepsání ředitelkou do finální podoby	Uvedení očekávaných výstupů Sepsání podnětů Konzultace s ostatními Sepsání ředitelkou do finální podoby	Vytvoření témat Shrnutí do složek Sepsání ředitelkou do finální podoby na PC		Zjištění, že bloky jsou obsahově nedostačující Vytvoření více kopií i výstupů Celý koloběh znova Tvorba vzdělávací nabídky Návrh týdenních témat Sepsání učitelkou na PC
Problémy	Neznalost RVP Nezkušenost s tvorbou Téměř samostatná práce Neznalost výsledku Neschopnost psaní na PC	Tvorba názvů témat a podtémat a následné zařazení činností	Nevyjádřeno; dobrý kolektiv, tudyš vše probíhalo hladce	Neuvedeno	Nepolupráce starší kolegyně Nezkušenost s tvorbou Neznalost kolektivu
Hodnocení průběhu tvorby	Stres Namáhavé Nejistota z výsledku	Neznalost, tedy obtížné Dnes už ví, jak na to, tedy snadné	Náročné, ale i zábava	Náročné, avšak nyní už by to bylo jednoduché	Uspěchané Stresující

Výsledek podle ČŠI	Příliš obsáhlé	Vyhovuje	Vyhovuje	Vyhovuje	Potřeba přepracování integrovaných bloků
Pomůcky	Komunikace s učitelkami z jiných MŠ Původní ŠVP Inspirace jinými ŠVP	Školení	Manuál Školení Inspirace jinými ŠVP	Manuál Školení Rvp.cz	Předchozí ŠVP ŠVP z internetu

Na základě rozhovorů s učitelkami mateřských škol o tvorbě ŠVP můžeme říci, že tvorba ŠVP PV je pro učitelky procesem velmi náročným a někdy i velmi stresujícím. Náročným zejména z toho důvodu, že učitelky neví, jak má výsledný dokument vypadat a jak ho tvořit. „*Něk nevíme, nikdo nám neřekne, co je správně. Nikdo to neví.*“ (A240,241) Příčinou stresu může být časový limit, v němž má být dokument utvořen či špatná spolupráce a vztahy učitelek. „*Při celkovém tvoření ŠVP jsme se snažili maximálně spolupracovat, ale nebylo to vždy jednoduché a uskutečnitelné. Byl problém se starší kolegyní. Neznala novou terminologii a neorientovala se v Rvp. Cítila se pak ukřivděná. No a to bylo příčinou její ukřivdění. A pak neochoty nám "mladším" jako zkušená učitelka cokoli poradit. Celková tvorba dokumentu trvala pouhé 2 měsíce plných chaosu, napětí v kolektivu a nervů na pochodu. Ještě jsme se jako kolektiv nestihli sžít a už jsme se museli domlouvat na tak zásadních věcech.*“ (M38-45). A pak vlivem stresu či špatné spolupráce dělají chyby a nový dokument má nedostatky. „*Tím, že jsem dostala 2 měsíce na to, abych ŠVP opravila a poslala školní inspekci, tak mě tyto věci ani nenapadly.*“ (A323) Délka tvorby se v jednotlivých MŠ liší. Největším „ořechem“ je tvorba integrovaných bloků. A také jak vyplynulo z rozhovorů: „*Jedna inspekce řekne tak, druhá inspekce řekne tak.*“ (A196) Avšak podle při tvoření je možné zažít i spoustu legrace. „*Byla to sranda,*“ hodnotí tvorbu učitelka, která při tvorbě lozila s ostatními kolegyněmi po kolenou po celé třídě. (P328).

Náročnost tvorby dokumentu mohou, ale nemusí ovlivňovat tyto faktory¹⁰: zkušenosti učitelky s tvorbou (má-li učitelka už nějaké zkušenosti, proces je údajně jednodušší): „*Ted' už bysme to zvládly docela lehce, ale z počátku to bylo docela těžké, vymyslet témata a podtémata tak, jak to máme. Fakt, najít ten způsob, jak to sestavit a co tam vlastně dát. Já si myslím, že návod na to nikde nebyl.*“ (Z242, 245, 246), příprava ze školy, která ne vždy musí být dostatečná „*Takže jsme začaly celý, respektive já jsem začala předělávat celý švp s tím, že nás to škola neučila, nic jsem o tom pomalu nevěděla.*“ (A13). Dalším faktorem může být délka praxe (učitelky s praxí už vědí, jak to v MŠ chodí, co děti potřebují, jaké činnosti lze k jednotlivým tématům dělat). Dále pak to, jak bude proces tvorby ŠVP náročný, může ovlivňovat znalost a pochopení RVP PV (bez ní to nelze) a to, zda se učitelé podílí školení k tvorbě ŠVP. Libuše (97) odůvodňuje svou účast a neúčast mladších kolegyně tímto slo-

¹⁰ Bylo by dobré zjistit míru ovlivnění pomocí dotazníků v kvantitativním výzkumu. Z výpovědí 5 respondentek nelze vyvodit závěr. Ne všechny se ke všem uvedeným faktorům vyjádřily.

vy: „Ale my jsme měly asi nejvíce zkušeností a i jsme, myslím si, stihly, nejvíce vzdělávání.“). Přínosná je i znalost Manuálu k tvorbě školního (třídního) vzdělávacího programu a znalost kolektivu MŠ (podle participantky Petry se vztahy mezi učitelkami odráží na jejich práci), spolupráce a časový limit (může být stresující). Také je možné inspirovat se programy jiných mateřských škol (avšak každá MŠ má jiné klima, tudíž ŠVP je nepřenositelný do jiné MŠ), konzultovat s učitelkami, které mají s tvorbou zkušenost a využít informací zveřejněných na portále rvp.cz.

Ve všech případech byl splněn požadavek RVP PV na spoluúčast celého pedagogického sboru, avšak míra účasti byla odlišná. Faktory jsou¹¹: věk učitelek, délka praxe, zkušenosti s tvorbou, pravidla tvorby stanovená (příkázaná) ředitelkou, zájem učitelek. Dalšími účastníky mohou být děti, kuchařky a rodiče. Myslím, že do procesu může být zapojen i zřizovatel určující, kam má mateřská škola směřovat.

V některých mateřských školách píší určité části i učitelky, avšak většinou je psaní činností ředitelky. Ředitelka může být organizátorem a motivátorem celého procesu, ale také může zaujmout pozici pouze kontrolovatele a dokončovatele celé tvorby.¹²

Učitelky musí při tvorbě ŠVP zohledňovat: možnosti školy i jednotlivých učitelek, věk, zájmy a způsoby učení dětí, požadavky rodičů, požadavky RVP PV, možnost následného zpracování TVP.

Učitelky se mohou spolupodílet na tvorbě všech částí školního vzdělávacího mu.¹³ ŠVP mateřských škol je odlišně strukturovaný (má odlišné kapitoly).

Nejvíce se učitelky podílí na tvorbě integrovaných bloků, přičemž strategií je ho.¹⁴ Viz tabulka č. 2. a výpovědi jednotlivých učitelek (kap. 5.3.3.)

Úloha učitelek MŠ při tvorbě ŠVP může být následující: tvorba jednotlivých částí – písemné návrhy, ústní návrhy; zpracování návrhů do finální písemné podoby; kontrolování, hodnocení a navrhování úprav jednotlivých částí; spolupráce a komunikace s ostatními učitelkami a zaměstnanci mateřské školy, dětmi a rodiči; respektování požadavků RVP PV i rodičů; plnění úkolů stanovených ředitelkou; shodnocení současného stavu MŠ a návrh

¹¹ Také vybízí k ověření v kvantitativním výzkumu.

¹² Také vybízí k ověření v kvantitativním výzkumu.

¹³ Bylo by vhodné pomocí kvant. výzkumu zjistit míru účasti na tvorbě jednotlivých částí.

¹⁴ Bylo by vhodné udělat ještě několik rozhovorů, určitě by se našlo mnoho dalších způsobů.

inovace; uvědomění si vlastní práce v MŠ a na jeho základě vznést požadavky na změnu a požadovat zakomponování do ŠVP; uvědomění si potřeb dětí a snažit se je díky novému naplnit; nastudování si RVP PV, Manuálu k tvorbě školního (třídního) vzdělávacího programu a účastnění se školení a porad.

Názor učitelek na RVP PV i ŠVP PV je opět, tedy stejně jako v případě procesu tvorby pozitivní i negativní. (viz kap. 5.3.3)

„Není program ten, jenž zavděčil by se učitelům všem.“ (modifikace citátu: *„Není člověk ten, jenž zavděčil by se lidem všem.“*)

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě poznatků získaných prostudováním odborné literatury, rozhovory s učitelkami (tvořitelkami ŠVP PV) a vlastní zkušenosti s tvorbou předkládám svůj názor na postup tvorby školního vzdělávacího programu. Zda je správný ukáže až praxe.

Myslím a ostatně se i ukázalo, že pro tvorbu ŠVP PV je nezbytná výborná znalost RVP PV. Proto doporučuji jeho důkladné prostudování. Také považuji za prospěšné prostudovat se Manuál k tvorbě školního (třídního) vzdělávacího programu. Vyhovění inspekci částečně zabezpečíme pročtením si jejího hodnocení jiných mateřských školách a zjištění si, s kterými částmi bývá nejvíce spokojená. Informace je možné sehnat na stránkách České školní inspekce či Českého statistického úřadu. Prospěšné určitě je i informování se od lidí, kteří s tvorbou i ČŠI mají zkušenost.

Aby se na tvorbě spolupodílel celý kolektiv mateřské školy, mělo by nejdříve dojít k jeho stmelení, pak tomu tak není. Můžeme toho docílit společnými mimoškolními akcemi a aktivitami (např. bowling, návštěva kavárny, ale i účast na nějakém „teambuildingovém“ programu). I pouhé občasné donesení bučky a nabídnutí ostatním může postupně rozbouřat „ledy“. Důležité je také omezení či zamezení pomlouvání a tvoření nepřátelských skupin.

A nyní už k tvorbě. Ředitelka svolá poradě, které se bude účastnit celý personál školy (včetně kuchařek a hospodářek). Na této radě všechny obeznámí s tím, že se bude tvořit nový ŠVP PV. Také zadá několik úkolů: 1) Jak si představuješ ideální mateřskou školu? 2) Jaký by měla mít program a náplň? 3) Co ti nevyhovuje v naší MŠ a co by si chtěl a jak změnit? 4) Co se ti na chodu naší mateřské školy líbí? 5) Uveď návrh názvu a motto pro mateřskou školu, ve které chceš pracovat. Na této poradě si společně stanoví, dokdy na otázky odpoví a kdy se tedy příště sejdou.

Na další poradě každý přečte své odpovědi a na základě nich si stanoví, jaká bude „nová mateřská škola“.

Celý dokument bude v elektronické podobě zpracovávat ředitelka školy.

Nebudou se vymýšlet názvy kapitol, ani jejich pořadí. Je to zbytečné, když RVP PV (2006b, s. 42) uvádí, jaké okruhy má dokument obsahovat. Jednoduše okruhy = kapitoly. Postupně je začnou tvořit. Respektive ředitelka je utvoří a ostatní se k nim vždy vyjádří a na základě jejich podnětů pak kapitoly dopracuje.

Vzdělávací obsah bude zpracován do podoby integrovaných bloků. Každý pedagog dá návrh integrovaných bloků a odůvodnění, tedy co by mohly obsahovat, respektive jak si je dotyčný v praxi představuje. Po společné domluvě počtu, názvů a délky trvání jednotlivých bloků bude následovat tvorba obsahu - papírkovou metodou (kopie RVP PV bude rozstříhána a postupně budou k jednotlivým blokům přiřazovány cíle, očekávané výstupy a vzdělávací nabídka. Žádný cíl ani očekávaný výstup nesmí zůstat. Ba naopak může být zařazen vícekrát. Je třeba také dbát na to, aby každý integrovaný blok umožňoval rozvoj dětí ve všech oblastech.

Další úlohou pak bude vytvořit a napsat charakteristiku integrovaného bloku. Tu napíše učitelky (každá nějakou), aby nebylo všechno na ředitelce. Avšak všichni si výslednou verzi poslechnou a případně bude ještě poupravena. Učitelky ji pak ředitelce předají v elektronické podobě.

Domluví se také na formě třídního vzdělávacího programu a způsobu evaluace.

V ŠVP budou uvedeny pouze názvy integrovaných bloků. Témata si budou učitelky ve třídě volit zvlášť.

Ředitelka bude postupně dávat učitelkám přečíst vznikající dokument.

Hotový pak pošle české školní inspekci ke shodnocení a po následných úpravách dokument vytiskne.

Jakmile bude finální verze vytištěná, nastane čas na malou odměnu v podobě společné oslavy.

ZÁVĚR

Bakalářská práce měla seznámit čtenáře s úlohou učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu a to zejména z toho důvodu, že doposud není nikde uvedeno, jak se učitel na tomto procesu podílí.

První kapitola objasnila profesi učitele mateřské školy, zatímco poslední kapitola poukázala na jeho úlohu při tvorbě ŠVP.

Cílem druhé kapitoly bylo vytvořit u čtenářů ponětí o systému kurikulárních dokumentů a místě školního vzdělávacího programu v nich. Také v ní byl dokument školní vzdělávací program podrobněji popisován a bylo uvedeno, co by měl obsahovat.

Třetí kapitola byla věnována už samotné tvorbě tohoto dokumentu. Nechyběly informace o plánování a spolupráci, která je nezbytná a pak bylo možno dozvědět se o různých postupech tvorby. Tato kapitola také předkládá nejčastější nedostatky, které nově vzniklý dokument mívá. Sice zde byly uvedeny různé postupy, avšak žádný neuváděl, jak se učitel na tvorbě podílí. Tyto informace tedy doplnila čtvrtá kapitola. Avšak pouze teoreticky.

Jakou úlohu učitel při tvorbě školního vzdělávacího programu opravdu plní a jak tento proces v mateřských školách probíhá, je uvedeno v praktické části této práce a to na základě analýzy rozhovorů provedených s pěti učitelkami mateřské školy.

Z šetření vyplynulo, že v každé mateřské škole probíhá tento proces jinak a i účast a úloha učitelek v tomto procesu se značně liší. Během zkoumání vznikly i podněty pro další prozkoumávání a objasňování této problematiky. Jsou uvedeny v poznámkách pod čarou.

Informace uvedené v této práci by mohly, myslím si, být přínosem a inspirací pro všechny, kteří tento dokument tvoří nebo je tvoření teprve čeká.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana, 2010. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 171 s. ISBN 978-80-7367-221-8.
- [2] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana, 2003. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003, 154 s. ISBN 80-7178-537-7.
- [3] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana, ©2008. *K souladu ŠVP s RVP PV*. RVP.cz. [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2397/k-souladu-svp-s-rvp-pv.html/>.
- [4] FŮSKOVÁ, Eliška, 2013. *Analýza evaluačních strategií vybraných mateřských škol*. [online]. Zlín [cit. 2014-03-05]. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Dostupné z http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/20985/f%C5%AFskov%C3%A1_2013_bp.pdf?sequence=1
- [5] HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ, 2011. *Studie k předškolní pedagogice*. Brno: Masarykova univerzita, 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.
- [6] HORVÁTOVÁ, Petra, 2008. *Týmy a týmová spolupráce*. Praha: ASPI, 200 s. ISBN 978-80-7357-390-4.
- [7] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada-Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] KRAMNÁ, Eva, 2012. *Autoevaluace školy*. [online]. Zlín [cit. 2014-03-02]. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Dostupné z https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/19899/kramn%C3%A1_2012_bp.pdf?sequence=1
- [9] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, 2001. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 98 s. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné také z <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>
- [10] OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra Gebhartová, 2011. *Rok v mateřské škole: kurikulum předškolní výchovy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-703-9.
- [11] PRAVDOVÁ, Markéta a Ivana Svobodová, 2014. *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia, s. 536. ISBN 978-80-200-2327-8. Dostupné také z <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=kolega>

- [12] PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ, 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 181 s. ISBN 978-80-262-0495-4.
- [13] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1995. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 292 s. ISBN 8071780294.
- [14] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8772-8.
- [15] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Nové, rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [16] SITNÁ, Dagmar, 2009. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 150 s. ISBN 978-80-7367-246-1.
- [17] SMOLÍKOVÁ, Kateřina, ©2010. *Jak mateřské školy hodnotí RVP PV a jeho naplnění v praxi*. RVP.cz. [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/8069/JAK-MATERSKE-SKOLY-HODNOTI-RVP-PV-A-JEHO-NAPLNOVANI-V-PRAXI.html/>
- [18] SMOLÍKOVÁ, Kateřina et al., 2006(a). *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu MŠ*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 34 s. ISBN 80-87000-01-3.
- [19] SMOLÍKOVÁ, Kateřina et al, 2006(b). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.
- [20] *Standard učitele a jeho místo v kariérním systému pedagogických pracovníků*. Nidv.cz.[online]. [cit. 2014-13-3]. Dostupné z http://www.nidv.cz/cs/download/kariera/standard_ucitele/Standard_ucitele_a_jeho_misto_v_kariernim_systemu_ucitelu.pdf
- [21] STRÁNSKÁ, Jana, 2007. *Projekt evaluace mateřské školy Janské lázně*. Janske-lazne.cz.[online]. [cit. 2014-13-3]. Dostupné z http://www.janske-lazne.cz/user/data/ms_jl/Projekt_evaluace_MS_JL.pdf
- [22] SVOBODOVÁ, Eva et al, 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 168 s. ISBN: 978-80-7367-774-9.
- [23] SYSLOVÁ, Zdena, ©2012. *Jak inovovat ŠVP*. Klickevzdelani.cz. [online]. [cit. 2013-3-3]. Dostupné

- [zhttp://www.klickevzdelani.cz/Portals/0/Dokumenty/Sec2012/ZS_MS/inovace_svp.pdf](http://www.klickevzdelani.cz/Portals/0/Dokumenty/Sec2012/ZS_MS/inovace_svp.pdf)
- [24] ŠMELOVÁ, Eva, 2006. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn: teorie a praxe II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 159 s. ISBN 80-244-1373-6.
- [25] ŠMELOVÁ, Eva. 2008. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 75 s. ISBN 978-80-244-2238-1.
- [26] ŠMELOVÁ, Eva a Alena NELEŠOVSKÁ, 2009. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 122 s. ISBN 978-80-244-2272-5.
- [27] ŠMELOVÁ, Eva et al., 2013. *Pre-school education in the context of curriculum*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 244 s. ISBN 978-80-244-3370-7.
- [28] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [29] TURKOVÁ-KUBÁTOVÁ, Helena, 2011. *Tvorba školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání*. Č. Bud. bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH. Pedagogická fakulta. Dostupné [zhttp://theses.cz/id/ho0kbf/Tvorba_kolnho_vzdlvacho_programu_pro_pedkoln_vzdlvn.pdf](http://theses.cz/id/ho0kbf/Tvorba_kolnho_vzdlvacho_programu_pro_pedkoln_vzdlvn.pdf)
- [30] *Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2008/2009*. Praha: ČŠI, 2009, 10 s. Dostupné z www.csicr.cz
- [31] WALTEROVÁ, Eva, 1994. *Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: CDVU MU, 52 s. ISBN 80-210-0846-6.
- [32] ZATLOUKAL et al., 2013. *Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2012/2013*. Praha: Česká školní inspekce, 2013. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/dbb46d47-e52b-49ba-915f-b47cdb82cae4>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
kap.	kapitola
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠVP PV	Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Tzn.	to znamená
VUP	Výzkumný ústav pedagogický v Praze

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Systém kurikulárních dokumentů předškolního vzdělávání.....	16
Obr. 2: Mapa kategorií.....	39

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Soulad ŠVP PV s RVP PV (Zatloukal et al., 2013)	31
Tab. 2: Tvorba školního vzdělávacího programu v MŠ jednotlivých participantek	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Informovaný souhlas

Příloha PII: Přepis rozhovoru

Příloha PIII: Interpretace rozhovoru

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas s využitím výzkumného rozhovoru

Zaznamenaného pro výzkumný projekt: Úloha učitele mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu (pracovní název) (Bc. Bakalářská práce na FHS UTB)

Výzkumník: Monika Perutková, nar. 4.7.1992, s trvalým bydlištěm na adrese Nádražní 481, Bystřice pod Hostýnem, 768 61, č.op.:

Já, jsem dne poskytla rozhovor Monice Perutkové v rámci výzkumného projektu uvedeného výše a pro účely výzkumné činnosti výše jmenované řešitelky tohoto projektu, která může na peojekt navazovat.

Pro interní potřeby analýzy v rámci uvedeného výzkumného projektu a pro účely na něj navazující výzkumné činnosti jmenované řešitelky projektu smí být tento rozhovor zpracován*:

- v neanonymizované podobě, spolu s mým jménem a kontaktem na mojí osobu
- jen v anonymizované podobě bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na mojí osobu

V případě, že úryvky z tohoto rozhovoru budou součástí publikací nebo veřejných prezentací výsledků výzkumu*:

- souhlasím s tím, aby byly uváděny v souvislosti s mým jménem
- souhlasím s tím, aby byly uváděny v souvislosti s mým jménem, ale chci takový text předem autorizovat
- smí být uvedeny jen v anonymizované podobě bez mého jména a souvislosti s mojí osobou

Až skončí tento výzkumný projekt, nejpozději v roce 2014, tento rozhovor*:

- smí být archivován a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů v plném rozsahu, včetně kontaktu na mojí osobou tak, aby mě další výzkumníci mohli v případě potřeby znovu oslovit, úryvky uvedené v publikovaných výstupech takových výzkumů budou anonymizovány
- smí být archivován a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů, ale pouze v anonymizované podobě, bez spojení s mým jménem a s mojí osobou
- smí být dále zpracováván jen výzkumníky jmenovanými v tomto souhlasu

Na základě tohoto souhlasu smí být mé jméno, adresa a osobní údaje obsažené v tomto rozhovoru zpracovávány nejdéle 30 let. Pokud k tomu byl dán souhlas, smí poté být využívány podle zákona č. 97/1974 Sb. o archivaci. V opačném případě musí být rozhovor anonymizován.

Datum, podpis:

Datum, podpis výzkumníka:

* vyberte jednu z uvedených možností

PŘÍLOHA PII: PŘEPISY ROZHovorŮ

Rozhovor 1 – Alena

- 1 *V: Prosím Vás, moha byste mi říct něco o tvorbě Vašeho školního vzdělávacího programu?*
- 2 *Chtěla bych se dozvědět co nejvíce informací.*
- 3 *Potřebuju je k vypracování bakalářky a taky abych věděla, co mě v budoucnu čeká.*
- 4 P: Tvorba školního vzdělávacího programu vůbec nebyla jednoduchá.
- 5 Byl to teda první ořech.
- 6 Nastoupila jsem do školy, kde jsem převzala ŠVP po předcházející vedoucí učitelce.
- 7 Bylo mi sdělené, že EšVéPé se vlastně tvoří dlouhodobě, že to není záležitost nějaká měsíční, dvouměsíční, že to se prostě tvoří i rok, rok a půl, dva roky.
- 8 My jsme ho tvořily vlastně od roku 2009 dodneška, 2013.
- 9 Něco se tam pořád poopravovalo nebo se něco ukončilo, zase jsme začaly nový.
- 10 Takže vlastně ten nový je platný od srpna 2012 a platí do roku 2015.
- 11 Převzala jsem po paní ředitelce nebo vedoucí učitelce s tím, jak přišla inspekce, že teda musíme, že je nedokonalý, že musíme upravit spoustu věcí.
- 12 Že jsou chyby vé v integračních blocích.
- 13 Takže jsme začaly celý, respektive já jsem začala předělávat celý švp s tím, že nás to škola neučila, nic jsem o tom pomalu nevěděla.
- 14 Zvala jsem, e vzala jsem rámcový vzdělávací program, začala jsem v něm studovat.
- 15 Nebyla, nebylo to záležitost hodiny, dvou dnů, tří dnů, ale prostě jsem studovala týden, dva týdny, bylo to dlouhodobá záležitost se v tom vyznat a něco vymyslet, aby to sedělo.
- 16 Takže bylo to dlouhodobé studium v rámcově vzdělávacím programu.
- 17 Dále jsem to konzultovala s učitelkama vedoucíma, s ředitelkama různých mateřských školek.
- 18 Nedělala bych to ještě složitější, než to je.
- 19 No a až jsem teda, é, tady něco sepsala, opravila, é, tak potom přišla inspekce a vlastně jsme to museli, jsem musela znovu předělávat ty, é, integrační bloky, že prý to bylo velmi jednoduché, tak jsme to předělávaly tak, že jsme tam ještě něco opisovaly, něco z R, něco z rámcově vzdělávacího programu, tak.
- 20 Nó, až toho bylo hodně. (Smích)
- 21 Měli jsme teď školní inspekci a paní inspektorka řekla, že teda letošní co máme od toho srpna 2012, tak je teda zbytečně, zbytečně náročný, že takový vůbec neměl být.
- 22 Předtím moc stručné, teď zase moc rozsáhlé.
- 23 A najděte tu hranici, kde to je jako správné.
- 24 To jako mladé učitelky, nezávidím jim to, protože to jako opravdu, to je tvrdý oříšek.
- 25 To je vlastně sbírání praxe.
- 26 Každodenní praxe.
- 27 Setkávání s dětma, práce s dětma, s rodiči, s materiály a je to dlouhodobá záležitost.
- 28 No, nejdříve jsem to dělala sama.
- 29 Nevěděla jsem, tak jsem, zjišťovala jsem nějaké údaje od jiných paní učitelek v jiných školkách.
- 30 Ale vlastně jsem to zpracovávala sama, ty integrační bloky.
- 31 To jsem si rozdělila na jaro, léto, podzim, zima.
- 32 Většinou jich bývá víc, ale tak to stačí.
- 33 Nedělala bych to ještě složitější, než to je.

34 Opravdu, opravdu ne.
35 I tak je to naše ŠVP prý hodně složité.
36 I tak má 56 stran.
37 To je hodně.
38 Ale je to tím, že jsem opravdu byla hodně vystresovaná, nevěděla jsem, co tam vlastně má být a nemá být.
39 Nebo co budou vyžadovat a nebudou vyžadovat.
40 Jedna inspekce chce to, druhá zase něco jiného.
41 Ale já si myslím, že by to měli nechat na té učitelce nebo na té ředitelce, protože ta tam pracuje s těma 36 dětma, ta z toho jako čerpá a ta děti učí.
42 No nevím, mám takový názor na to.
43 Že ta inspekce by si to měla jenom přeletět, vidět, že tady se něco děje, ale stejně to nepochopí, když v té 38. školce to klima nezná.
44 Nemůžou to vědět.
45 V té školce nepracují, to klima neznají.
46 V manuálu EŠVÉPé píší, že to EŠVÉPé má popisovat klima té školky, ale to se nedá napsat na papír.
47 Nedá.
48 Jsou věci, které se nedají psát.
49 To musí člověk prožívat a cítit. (Odmlka)
50 Jinak ty úvodní informace, co se týče školky, tak to dělala paní ředitelka.
51 Mou prací byla jen ta část integrované bloky.
52 Na tom jsem se já vlastně podílela.
53 Potom jsem tam akorát měnila denní program, protože ten už jsem si potom dělala, ehm, když jsem nastoupila.
54 Podle své práce.
55 Jo. (Pauza)
56 Charakteristiku jsem si dělala taky sama.
57 A ta mě nejvíc těšila. Protože vlastně jsem popsala svoji práci.
58 Vlastně to, co dělám, co mě baví.
59 Jak se jmenuje náš název školky xxx, jak je vlastně veršík Jaro, léto, podzim, zima, se zvířátky je nám prima, protože my máme vlastně školku v přírodě. (nepřála si zveřejnit)
60 Co nás všechno obklopuje, jaké hory, kde všude chodíme s dětma, že jsem zaměření, jo, na zdravý životní styl, zdravou výživu a tak dále, a tak dále.
61 Název jsem převzala od paní, ehm, od paní minulé paní ředitelky.
62 A teď náš program se jmenuje xxx. (nepřála si zveřejnit)
63 Ehm (paní učitelka šeptá, abych to vymazala, že to nechce zveřejňovat.)
64 Takže toto mě nejvíce bavila, ta charakteristika, protože ta mi šla přímo ze srdíčka.
65 S tím, jak vlastně s dětma pracuju, co jim budu vkládat do té výchovy.
66 *V: Takže jste ten název jako nekonzultovala s nikým.*
67 P: No s paní ředitelkou.
68 S paní ředitelkou.
69 *V: Ale co, co jiné paní učitelky?*
70 P: Jako jo, souhlasily.
71 *V: Takže vy jste jen podala návrh a ony souhlasily a tím to bylo vyřešené.*
72 P: Ano, ano, no.
73 Ehm. (Pauza)
74 Co se týče vzdělávacího obsahu, tak ten tam vlastně už byl v jednodušší formě.
75 My jsme ho zase musely trošku, no, aby ho tam bylo více.

76 A podle ErVéPé.
77 Jsme si vybraly určité vzdělávací dílčí cíle.
78 *V: A když jste.*
79 *Můžu ještě?*
80 *Když jste vybíraly ty vzdělávací cíle, tak jste to dělaly, abyste měly všechny z toho ErVéPéčka nebo?*
81 P: Ne, tam je jich strašně moc.
82 Vybraly jsme jenom ty, které nám nejvíc zaujaly.
83 Nebo které si myslíme podle sebe, že to dítě potřebuje k svému rozvoji.
84 Bylo to spíš na takové intuici.
85 *V: Jojojo, takže tam nejsou úplně všechny.*
86 P: Ne, určitě ne.
87 To bysme tady měli ŠVP na 500 stránek.
88 To by nešlo.
89 *V: A kolik to má stránek, jestli se můžu zeptat?*
90 P: Ano, já určitě řeknu.
91 Takže 66.
92 *V: Wow.*
93 P: 66, což bylo podle paní inspektorky teď velmi zbytečně.
94 Že mohlo být jen takových 30 stran.
95 Nó.
96 Ale fakt jsme se v tom topily, nevěděly jsme.
97 Jedna inspekce řekla tak, druhá řekla zas jinak.
98 Ehm.
99 Není to jednoduché.
100 Opravdu.
101 No. (odmlka a listování programem)
102 Takže klíčové kompetence, ehm, zas nám řekli, že to tam taky musí být.
103 Takže jsme to tam celé sepisovaly podle RVP.
104 Ehm.
105 Bavilo mě teda vytváření těch integrovaných bloků, protože jsme si to rozdělily na Jaro, léto, podzim, zima.
106 A zase: záměr, což jako, ehm.
107 Jako to je samozřejmé.
108 Rámcové cíle, průběžné cíle a výstupy.
109 No, teďka vlastně přibyly očekávané výstupy a konkretizované výstupy.
110 To jsme tam dříve neměly.
111 To zase nějaká novinka.
112 No.
113 Ale já si teda myslím, ehm, že je tam fakt toho opravdu zbytečně moc, protože jsem to konzultovala teďka s nynější paní inspektorkou a říkala, že když rodič si vezme EšVéPé z nástěnky nebo z si ho vyžádá, aby viděl, co vlastně jeho dítě dělá, podle čeho jede...
114 Ve školce, tak ten rodič absolutně, pokud není z této branže, neví, co jsou to kompetence, co jsou to konkretizované očekávané výstupy.
115 Je to strašně moc (odmlčení) odborné.
116 Odborné, odborné, odborné.
117 Takže těm rodičům to stejně nic moc nedá.
118 Takže tak to v tomto vidím.
119 No a my stejně potom pracujeme, my si to rozpitváváme do těch třídních vzděláva-

- cích, takže jedeme stejně podle těch třídních vzdělávacích.
- 120 Potom návrh realizace, to už jsou ty jejich konkrétní.
- 121 Tak to už taky mě bavilo.
- 122 Ty hry a tak dále.
- 123 *V: A to jste teda celý vymýšlela jako sama?*
- 124 P: To jsem já vymýšlela.
- 125 Ano, ano.
- 126 Pak konzultovala s učitelkou, s mojí kolegyní.
- 127 A paní ředitelka si to potom přečetla.
- 128 Jó?
- 129 Něco proškrtala.
- 130 Prostě jsme to spolu ještě projely.
- 131 Á.
- 132 Ale vesměs jako celkem sama, sama.
- 133 Nó. (listování, povzdech)
- 134 Co bych ještě tak řekla k tomu?
- 135 Co nám nejvíc dalo zabrat?
- 136 Čemu vlastně dodneška moc nerozumím, ikdyž teda jako praxi ve školství mám hodně, hodně let.
- 137 Ve škole se to taky nějak nerozpítvávalo, je evaluace.
- 138 Jako.
- 139 Je to povinná součást.
- 140 Je mi jasné, že deno denně hodnotíme, když s dětma pracujeme. Hodnotíme jejich práci.
- 141 Během práce, po práci.
- 142 I nástěnky.
- 143 Nebo když to potom vyvěsíme jejich výtvary, tak hodnotíme i s rodiči.
- 144 Takže to hodnocení je tam každodenní.
- 145 S učitelkou taky.
- 146 Každodenně s kolegyní, ehm, konzultujeme, jo, to je jasné.
- 147 Ale hospitační činnost ano.
- 148 Ale.
- 149 Ehm.
- 150 Jak vypadá evaluace materiálních podmínek, spolupráce s rodinou.
- 151 No ta je jasná.
- 152 Deno denně mluvíme s rodiči.
- 153 Říkáme jim ohledně, co je potřeba s dětma.
- 154 Nebo zase.
- 155 Jo?
- 156 Takže to konzultujeme každý den.
- 157 A tomu pak přizpůsobujeme ten třídní vzdělávací program. (odmlka)
- 158 Ale zdá se mi to zbytečné všechno.
- 159 Šlo by to dělat jednodušší.
- 160 Jednodušší.
- 161 Protože my jsme z toho učitelky vystresované.
- 162 Je tam spousta těch odborných názvů, jak jsem již řekla. (odmlka)
- 163 No, ale jako máme to všechno v pořádku. Jako dopadlo to v pohodě, ale.
- 164 Pomohlo by nám, kdyby nás to na škole učili.
- 165 Kdyby nás neučili nazpaměť definice, které stejně po ukončení školy, ty definice stejně odpadnou časem.

- 166 Kdyby nás učili přímo do praxe.
167 Jo?
168 Přímo praktické věci.
169 Takže (odmlka) třeba zkusit si to vytvořit ten školní vzdělávací.
170 Nebo něco takového.
171 Zkusit nějakou evaluaci nebo z praxe aby vám učitel dal nějakou otázku, rozpitvali jste ji, jak byste to dělali, jak by vám ona poradila.
172 Prostě konkrétní věci.
173 Jo?
174 É.
175 Toto se na škole neučí.
176 Naučíme se nazpaměť, co patří do ŠVP.
177 Raz. Dva, tři, čtyry, pět.
178 To se naučit.
179 Těch pět bodů.
180 To chtějí.
181 Pět bodů chtějí.
182 Ale, ale do praxe vůbec, vůbec nic pro ty kantory.
183 No. (povdzech)
184 *V: A ještě, můžu se zeptat?*
185 *Teda.*
186 *Vlastně.*
187 *Když bych se měla zaměřit, jak probíhala ta tvorba, jako jak často jste se scházely, tak v podstatě vlastně jste se nescházely, tím že jste to tvořila sama.*
188 *Nebo jak často jste to konzultovala s ředitelkou?*
189 P: No spíš jako s učitelkou jsme to dělaly.
190 Ale bylo to na mně.
191 Já jsem si dělala v kuse, přiznám se, půl roku jsem seděla, opravovala a přepisovala a hledala a proto velmi, velmi náročné, vysilující.
192 Takže tu energii, kterou jsem do toho vložila, jsem mohla klidně vložit do dětí, protože si myslím, že je to hlavně tato práce, práce k dětem, aby děti byly spokojené.
193 Abysme neseseděly u těch papírů a nebyly zoufalé z papírů.
194 Prostě aby ta energie naše a ta láska k této práci, aby to děti, abysme si hrály s dětima a neseseděly u toho.
195 Pořád tam něco nepřepisovaly a stejně nevíme, jestli je to správně, není to správně.
196 Jedna inspekce řekne tak, druhá inspekce řekne tak.
197 Takže é.
198 Už toho opravdu máme všichni dost tady toho papírování.
199 A není to jenom můj názor.
200 Je to názor všechučitelů, ředitelů, se kterýma já se jako bavím, se kterýma já přijdu do styku.
201 Nó. (odmlka)
202 Pomohlo by nám, jak říkám, kdyby ta škola ty studenty k tomu tak nějak vedla.
203 Aby se toho studenti nebáli, aby k tomu přistupovali nějak tak ze srdce, nějak tak.
204 Ano, mají nějaké body, a le nechali to na těch mladých učiteloch, aby si to samy tak nějak udělaly.
205 Né podle nějakých bodů zase.
206 Starých, který co někdo někde vymyslí, kdo nemá k tomu až takový vztah.
207 Tak to bude, tak to bude, tak to bude.
208 Nechala bych ty mladé, ať ať sami do toho dají svoji energii, svoji lásku.

- 209 Ať se ptají nějakých kantorů, které mají zkušenosti, které by je obohatily, které by jim pomohly.
- 210 Ale tak... (odmlka)
- 211 Já jsem třeba vycházela při tvorbě se strachem, s velkou nevědomostí nebo s nedůvěrou.
- 212 Nechci už aby ...
- 213 Nebo není dobré, aby ti mladí další takhle to dělali, tak jak jsem dělala já, se s tím stresovali a zatěžovali.
- 214 Nó. (odmlka)
- 215 *V: A máte manuál?*
- 216 *P: Manuál, manuál máme.*
- 217 Je pravda, že jsem ho studovala společně s ErVéPé, ale stejně nakonec ani tak moc ne, protože jako člověk tam musel dát to srdce, něčeho, nějakých znalostí, nějakých zkušeností, které se musel sám, musel sám vyždímat, sám hledat.
- 218 Ten manuál mi dal zas nějaké mantinely, nějakou cestou mě navedl, ale už to ostatní jsem musela sama hledat.
- 219 Nó.
- 220 *V: Tak ještě jestli se můžu zeptat, jestli ta tvorba školního vzdělávacího programu měla něco skrytého?*
- 221 *Jako kromě toho psaní, tak třeba nějaké kurzy, jestli jste musela navštívit, nebo nějaké přednášky nebo další vzdělávání?*
- 222 *Nebo já nevím.*
- 223 *Nějaké porady s někým, kdo už třeba tvořil.*
- 224 *Nebo co vás k tomu napadne.*
- 225 *P: Nó, jako, my tam máme školení, nebo každý měsíc nám posílá lektorka, která to má na starost.*
- 226 Mohly jsme se podílet na nějakým školení tvorba ŠVP, ale nejsou peníze, aby učitelka třeba jela 2x za rok na takovéhle školení.
- 227 Takže já jsem třeba byla na České školní inspekci.
- 228 Ale na toto už nebyly peníze.
- 229 Bohužel.
- 230 Takže já třeba chci na to, na to, na to, ale nejsou na to peníze.
- 231 Třeba já můžu jednou za rok.
- 232 Bohužel.
- 233 Nejsou na to rozpočty.
- 234 Nó.
- 235 Jinak mě bavilo tvořit ještě ty podtémata, ty názvy.
- 236 Takže to taky vychází vlastně z té naší práce.
- 237 Tak to už je zase něco jiného.
- 238 To, co vychází vlastně z naší práce každodenní, tam cítím to teplo, tam cítím tu správnou cestu.
- 239 Ale když je něco konkrétního, něco z toho daného, že musíme, a stejně se v tom nevyznáme.
- 240 Někdo nevíme, nikdo nám neřekne, co je správně.
- 241 Nikdo to neví.
- 242 A teď třeba ty podtémata, to tvořit, tak to je, to je krásné.
- 243 To nás baví.
- 244 To mě bavilo.
- 245 Nó.
- 246 A k tomu ty charakteristiky a k tomu potom ty konkrétní činnosti, tak to mě moc ba-

- 247 vilo. (Odmilka)
247 N6.
248 Hledat k tomu ty písničky a ty básničky.
249 Toto jako jo.
250 To hledáme všude, všude možně.
251 Když navštívíme další kolegyni, školku, tam si sbíráme materiály, tam si najdeme, tam vidím dobrou knížku.
252 Takže to je takové shromažďování pořád.
253 Přijde dealer s knížkami, co se hodí, co je pěkné koupíme.
254 Takže vlastně. (odmlka)
255 To není naplánované dopředu jako ten školní vzdělávací.
256 Ty jednotlivé činnosti, ty hry si plánujeme až potom, v průběhu.
257 Vlastně na základě toho, co ty děti umí.
258 N6, co k tomu.(odmlka)
259 To prostě musí učit školy.
260 Ale ne formou nazpaměť, ale spíš udělat si takové kroužky a povídat si o tom.
261 A z praxe.
262 Aby ti studenti nebyli stresovaní.
263 A musíte.
264 A povykládat si o tom.
265 Aby ti studenti dostali nějak i tu lásku k tomu a chtěli to dělat a bavilo je to.
266 Protože práce baví, je potom úžasná práce a i ty papíry budou tak, jak by měly být.
267 Takže tak to nějak cítím.
268 N6.
269 Tak jestli můžu říct svůj názor, tak my jsme vytsresovaní z těch názvů uvedených v ErVéPé – jako očekávané výstupy, konkretizované výstupy, dílčí vzdělávací cíle.
270 Když to člověk vidí, že to má všechno zakomponovat do toho školního, tak potom si říká: „Pane bože, jak to tam mám všechno jako nějak sesumírovat, aby tam bylo všechno a něco tam nechybělo.“
271 *V:A teda nějaké doporučení pro učitelky, které budou tvořit ŠVP?*
272 *Co byste mi doporučila?*
273 *Mě to v budoucnu čeká.*
274 *Tak co mám dělat?*
275 P: Moničko, já ti doporučuju hlavně pevné nervy.
276 Potom bych ti doporučila nějaké lidičky z této branže, kteří ti pomůžou nějakými materiály, které jsou hlavně vyzkoušené.
277 To je jak s vařením.
278 Vyzkoušené recepty jsou vždycky ty nejlepší recepty.
279 *V: Takže to znamená, že si třeba půjčím ŠVP nějaké jiné MŠ?*
280 P: Spíš než půjčit, to ti taky stejně moc neřekne, protože bys v té školce musela konkrétně pracovat, abys pochopila to klima té školky.
281 Spíš se možná tak s někým pobavit, s někým se setkat, pobavit se, dělat si nějaké zápisky.
282 Já teda chodím a pořád mám blok u sebe a tužku, a když jsem s učitelkama, s kamarádkama, tak já si teda dělám pořád záznamy.
283 To si píšu i doted.
284 No, pořád sbírám to pozitivní, to co bych ještě mohla tím děti obohatit, co bych ještě mohla k dobrému jako dopsat nebo....
285 Je hezké psát o charakteristice, o vybavení MŠ.

- 286 Materiální podmínky, životospráva.
287 To je konkrétně na tu školku, o které budeš psát.
288 To už jsou konkrétní věci.
289 *V: Napadá Vás k tomu ještě něco?*
290 P: No prostě dřina, dřina, dřina.
291 Snad už teď budeme mít chvíli klid.
292 Chvilku.
293 Teda do roku 2015.
294 Máte to tedy pracované tak, abyste podle toho mohli jet?
295 Učitelka si akorát mění TVP.
296 Měníme písničky, básničky, ale zůstává to jakokdyby stejné. (odmlka)
297 Pak mě bavilo tvořit školní řád.
298 To je dodatek ŠVP.
299 Ten je podle mě pro rodiče důležitější ŠVP.
300 Jak se platí, stravování, přijímání, kritéria pro děti.
301 To je celý taková blbost (ty kritéria pro přijímání dětí).
302 To je vlastně diskriminace.
303 Rodiče chtěli výuku angličtiny.
304 Ředitelka jim vyhověla. Je 20 minut.
305 Děcka neumí česky, neumí vyslovovat, ale všechny tři leťáky tam narvali rodiče.
306 Děcka mají vadu řeči, šišljají, ale chodí do angličtiny.
307 Máme i kroužky.
308 Ty jsou zahrnuty v charakteristice.
309 Tam uvádím, že cvičíme s dětma jógu – asánky, dýchací cvičení, učíme se mačkat bodíky, když nás něco bolí, aby ty děti nebyly zvyklé hned na ten prášek, ale aby si hladily to břicho, když je začne bolet.
310 Naberou to teplíčko dlaněma a řekly si: „Bříško, mám tě rád.“
311 A to telíčko si pak nechali na tom břicho, zavřeli očička a to teplíčko vnímali, to své srdce a to tělo.
312 Aby vešly jako kdyby dovnitř a učily se, že není samo sebou brát, chtít, že vidím, že slyším, aby brali, že to je všechno samozřejmé.
313 Není to samozřejmé.
314 Vedu je tady k tomuto.
315 K lásce k sobě, k sebeúctě, k druhým.
316 Když má člověk rád i ty druhé, pak má rád i tu planetu a všechno dokola.
317 Potom cvičíme prvky muzikoterapie – boucháme na bubínky, chrastítka.
318 *V: A pravidla, zásady dne. Ty jste si také vymýšlela sama?*
319 P: S dětmi. Sedli jsme si do kroužku a popovídali jsme si o tom.
320 V ŠVP je nemáme uvedeny.
321 A ty tam právě měly být.
322 Tím, že jsem to v tom stresu všechno psala, tak mě to ani vlastně nenapadlo.
323 Tím, že jsem dostala 2 měsíce na to, abych ŠVP opravila a poslala školní inspekci, tak mě tyto věci ani nenapadly.
324 Musela jsem opravovat integrované bloky.
325 Byly tam, ale nebyly dostatečně zpracovány.
326 Teď tam máte záměr, rámcové cíle, průběžné cíle a výstupy, očekávané výstupy a konkretizované výstupy.
327 Dodělávaly jsme konkretizované výstupy – návrh a realizaci.
328 A ještě jsme tam dodělávaly věci z RVP, které tam povinně mají být.
329 Když mluvím o ŠVP, jsem z toho neuvplněná, vystresovaná.

- 330 Ale když mluvím o své práci, o dětech, o práci vycházející ze srdce, tak jsem uvolněná a mluvím přirozeně, a jsem na tom psychicky úplně jinak.
- 331 Cítím se krásně. Když mluvím o své práci, cítím se uvolněná, cítím se krásně.
- 332 Když mluvím o své práci, necítím se uvolněná.
- 333 *V: Můžu ještě poslední otázku?*
- 334 Kdo zpracovával finální podobu?
- 335 Kdo to zpracovával na počítači?
- 336 Jak to probíhalo, aby vám vznikl tento 60ti stránkový dokument.
- 337 P: Pomáhala mi má kolegyně, které velmi dobře pracuje na PC.
- 338 Má doma PC.
- 339 Já PC doma nemám.
- 340 Ona mi velmi pomohla.
- 341 My jsme to spolu probraly ve škole.
- 342 Probraly jsme to ústně a ona mi potom doma ve svém volném čase všechno sepisovala a až to měla sepsané, tak to vytiskla, šly jsme za paní ředitelkou, prokonzultovaly to a paní ředitelka doplňovala, co by bylo dobré, co by nebylo dobré.
- 343 Konečnou podobu jsme dělaly všechny tři – já, paní ředitelka a ta kolegyně.
- 344 *V: Tak jo, děkuju.*
- 345 P: Takže já přeju hodně pevných nervů a takový přístup hodně nad věci.
- 346 My jsme to hodně prožívaly.
- 347 Takže odvahu, štěstí a ať se ti daří.

PŘÍLOHA PIII: INTERPRETACE ROZHovorŮ

Alena

Z výpovědí paní Aleny je možné soudit, že úloha učitele MŠ při tvorbě ŠVP je veliká. V tomto případě byla právě učitelka Alena hlavním tvůrcem celého programu. Avšak docházelo ke spolupráci s druhou učitelkou i ředitelkou. Na tvorbě se tedy podílel celý pedagogický kolektiv, jak je požadováno v RVP PV (viz kap. 3). Učitelka však byla hlavním realizátorem celého procesu. Proces spolupráce vystihují následující věty: *„To jsem já vymýšlela. Pak konzultovala s učitelkou, s mojí kolegyní. A paní ředitelka si to potom přečetla. Něco proškrtala. Prostě jsme to spolu ještě projely. Ale vesměs jako celkem sama, sama.“* (124, 126, 127, 129, 130). Požadavkem na učitelku, a tedy její úlohou bylo i zpracování návrhu ŠVP do elektronické podoby. Jedna učitelka doma vytvářela návrhy (Alena), druhá je pak po následné konzultaci zpracovala na počítači. *„Pomáhala mi má kolegyně, která velmi dobře pracuje na počítači. Má doma počítač. Já počítač doma nemám. Ona mi velmi pomohla. My jsme to spolu probraly ve škole. Probraly jsme to ústně a ona mi potom doma ve svém volném čase všechno sepisovala a až to měla sepsané, tak to vytiskla, šly jsme za paní ředitelkou, prokonzultovaly to a paní ředitelka doplňovala, co by bylo dobré, co by nebylo dobré. Konečnou podobu jsme dělaly všechny tři - já, paní ředitelka a ta kolegyně.“* (337-343)

„Mou prací byla jen ta část integrované bloky. Na tom jsem se já vlastně podílela,“ (A51), říká učitelka, ale v průběhu rozhovoru se ukázalo, že se podílela vyjma úvodu na tvorbě, respektive přepracování a dopracování celého dokumentu. *„Převzala jsem po paní ředitelce nebo vedoucí učitelce s tím, jak přišla inspekce, že teda musíme, že je nedokonalý, že musíme upravit spoustu věcí. Že jsou chyby ve v integračních blocích. Takže jsme začaly celý, respektive já jsem začala předělávat celý eŠVéPé...“* (11-13) *„Potom jsem tam akorát měnila denní program, protože ten už jsem si potom dělala, ehm, když jsem nastoupila.“* (53, 54) Poupravila i název, a to obohacením o číslovku II. Tím však účast učitelky na tvorbě ŠVP nekončí. *„Charakteristiku jsem si dělala taky sama. A ta mě nejvíc těšila. Protože vlastně jsem popsala svoji práci. Tam uvádím, že cvičíme s dětma jógu - asánky, dýchací cvičení, učíme se mačkat bodíky, když nás něco bolí, aby ty děti nebyly zvyklé hned na ten prášek, ale aby si hladily to břicho, když je začne bolet.“* (56, 57, 309) Při tvorbě ŠVP musí učitelka, jak vyplynulo z rozhovoru, ale ostatně je i napsáno v požadavcích na tvorbu ŠVP (viz kap. 3) zvážit i požadavky rodičů a pokud je to možné, tak jim vyhovět a zakomponovat je do celého programu. *„Rodiče chtěli výuku angličtiny. Ředitelka jim vyhověla. Je 20 minut.“* (303-

304). Alena tedy do ŠVP připsala i nový kroužek angličtiny. Na žádost inspekce musela poupravit vzdělávací obsah. „*My jsme ho zase musely trošku, no, aby ho tam bylo více. A podle RVP. Jsme si vybraly určité vzdělávací dílčí cíle. Vybraly jsme jenom ty, které nám nejvíc zaujaly. Nebo které si myslíme podle sebe, že to dítě potřebuje k svému rozvoji. Bylo to spíš na takové intuici.*“ (75-77,82-84). Opět se zde ukazuje běžný nedostatek ve školních vzdělávacích programech (viz kap 3.4). Dalším nedostatkem bylo i opomenutí uvedení pravidel a zásad dne. Sice si je s dětmi vytvořila, ale zapoměla je uvést. „*Tím, že jsem dostala 2 měsíce na to, abych ŠVP opravila a poslala školní inspekci, tak mě tyto věci ani nenapadly. Musela jsem opravovat integrované bloky.*“ (323-324) Jak sama uvedla v úvodu rozhovoru, integrované bloky tam sice dříve měly, ale bylo třeba je dopracovat. Taktéž se jedná o jeden z běžných nedostatků školních vzdělávacích programů (viz kap. 3.4).

Při tvorbě integrovaných bloků postupovala následovně: s učitelkou je rozdělily na Jaro, Léto, Podzim, Zima, určily témata a podtémata a dopracovaly je. „*No, teďka vlastně přibýly očekávané výstupy a konkretizované výstupy. To jsme tam dříve neměly. To zase nějaká novinka. Teď tam máte záměr, rámcové cíle, průběžné cíle a výstupy, očekávané výstupy a konkretizované výstupy. Potom návrh realizace, to už jsou ty jejich konkrétní.* (109-111, 326-328, 120) A přibýly i klíčové kompetence, které také musela zakomponovat.

Nová verze integrovaných bloků a celý školní vzdělávací program, který musela na základě požadavků inspekce a RVP PV vytvořit, je podle Aleny zbytečně složitý a pro rodiče nepochopitelný. Celý proces tvorby pak považuje za ztrátu času. A tom více následující vyjádření: „*Ale já si teda myslím, ehm, že je tam fakt toho opravdu zbytečně moc, protože jsem to konzultovala teďka s nynější paní inspektorkou a říkala, že když rodič si vezme ŠVP z nástěnky nebo z si ho vyžádá, aby viděl, co vlastně jeho dítě dělá, podle čeho jede...Ve školce, tak ten rodič absolutně, pokud není z této branže, neví, co jsou to kompetence, co jsou to konkretizované očekávané výstupy. Je to strašně moc (odmlčení) odborné. Odborné, odborné, odborné. Takže těm rodičům to stejně nic moc nedá.*“ (113-117) Výpověď je také důkazem nesrovnalosti a nejasnosti názvů, které RVP PV a ŠVP PV obsahují. Za prospěšný pro rodiče a tedy důležitější než celý ŠVP považuje školní řád. „*To je dodatek ŠVP. Ten je podle mě pro rodiče důležitější než ŠVP. Jak se platí, stravování, přijímání, kritéria pro děti.*“ (298-299) Avšak teď vyvstává otázka: Pro koho tedy ŠVP je?

Pro rodiče nebo pro pedagogy? Poslední části ŠVP, tedy evaluaci Alena doposud nerozumí a považuje ji, ostatně jako celý dokument za zbytečně složitou.

Z rozhovoru vyplývá, že tvořit ŠVP nelze jen tak „z fleku“. Je k tomu potřeba určité přípravy – a to jak znalost RVP, tak i určitá praxe. Aby vůbec učitelka mohla ŠVP tvořit, musela si nastudovat RVP PV a manuál pro tvorbu. *„Vzala jsem rámcový vzdělávací program, začala jsem v něm studovat. Nebyla, nebylo to záležitost hodiny, dvou dnů, tří dnů, ale prostě jsem studovala týden, dva týdny, bylo to dlouhodobá záležitost se v tom vyznat a něco vymyslet, aby to sedělo. Takže bylo to dlouhodobé studium v rámcově vzdělávacím programu. Ten manuál mi dal zas nějaké mantinely, nějakou cestou mě navedl, ale už to ostatní jsem musela sama hledat. Dále jsem to konzultovala s učitelkama vedoucíma, s ředitelkama různých mateřských školek.“* (14-16, 218, 17) Chyběla jí příprava ze školy. *„Pomohlo by nám, jak říkám, kdyby ta škola ty studenty k tomu tak nějak vedla. Aby se toho studenti nebáli, aby k tomu přistupovali nějak tak ze srdce, nějak tak.“* (202-203) Školení k tvorbě ŠVP se z finančních důvodů nemohla účastnit *„Mohly jsme se podílet na nějaký školení tvorba ŠVP, ale nejsou peníze, aby učitelka třeba jela 2x za rok na takovéhle školení. Takže já jsem třeba byla na České školní inspekci. Ale na toto už nebyly peníze.“* (226-228) Tvorbu může trochu usnadnit i inspirace jiným ŠVP, avšak ten, jak tvrdí učitelka Alena, přenositelný do jiné MŠ není, jelikož každá MŠ má jiné klima.

Proces tvorby ŠVP popisovaný Alenou můžeme shodnotit jako dlouhý, náročný, vysilující a obtížný. Jak sama říká: *„Nebyla, nebylo to záležitost hodiny, dvou dnů, tří dnů, ale prostě jsem studovala týden, dva týdny, bylo to dlouhodobá záležitost se v tom vyznat a něco vymyslet, aby to sedělo. Takže bylo to dlouhodobé studium v rámcově vzdělávacím programu. Není to jednoduché. Opravdu. Já jsem si dělala v kuse, přiznám se, půl roku jsem seděla, opravovala a přepisovala a hledala a proto velmi, velmi náročné, vysilující. Ale fakt jsme se v tom topily, nevěděly jsme. Jedna inspekce řekla tak, druhá řekla zas jinak. Předtím moc stručné, teď zase moc rozsáhlé.“* *„Já jsem třeba vycházela při tvorbě se strachem, s velkou nevědomostí nebo s nedůvěrou. Šlo by to dělat jednodušší. Jednodušší. Protože my jsme z toho učitelky vystresované. Je tam spousta těch odborných názvů... Už toho opravdu máme všichni dost tady toho papírování. A není to jenom můj názor. Je to názor všech učitelů, ředitelů, se kterými já se jako bavím, se kterými já přijdu do styku.“* (15, 16, 99, 100, 191, 96, 97, 22, 211, 158-162, 198-200)

Avšak tvorba jednotlivých částí může být procesem zábavným a příjemným. Sama uvádí téměř u všech částí, o kterých se zmiňovala, že ji bavilo je tvořit. Za zábavnou část tvorby je učitelkou považována tvorba charakteristiky. „*Ta mě nejvíc těšila. Protože vlastně jsem popsala svoji práci. Vlastně to, co dělám, co mě baví. Takže toto mě nejvíce bavila, ta charakteristika, protože ta mi šla přímo ze srdíčka. Je hezké psát o charakteristice, o vybavení MŠ. Materiální podmínky, životospráva. To je konkrétně na tu školku, o které budeš psát. To už jsou konkrétní věci.*“ (57-58, 64, 285-288) A nebyla to jediná zábavu a potěšení přinášející část. „*Bavilo mě teda vytváření těch integrovaných bloků, protože jsme si to rozdělily na Jaro, léto, podzim, zima. Jinak mě bavilo tvořit ještě ty podtémata, ty názvy...ty podtémata, to tvořit, tak to je, to je krásné. To nás baví. To mě bavilo. A k tomu ty charakteristiky a k tomu potomty konkrétní činnosti, tak to mě moc bavilo.* (105, 235, 242-244, 246)

Je tedy tvorba opravdu tak náročná a tím tzv. ořechem a dřinou?

Celkově je ŠVP a RVP z pohledu učitelky Aleny hodnoceno jako zbytečně složité. „*Tak jestli můžu říct svůj názor, tak my jsme vytsresovaní z těch názvů uvedených v RVP - jako očekávané výstupy, konkretizované výstupy, dílčí vzdělávací cíle. Když to člověk vidí, že to má všechno zakomponovat do toho školního, tak potom si říká: „Pane bože, jak to tam mám všechno jako nějak sesumírovat, aby tam bylo všechno a něco tam nechybělo.“* (269, 270) Možná je to z důvodu nepřipravenosti ze školy „*...já jsem začala předělávat celý švp s tím, že nás to škola neučila, nic jsem o tom pomalu nevěděla. Pomohlo by nám, kdyby nás to na škole učili. Kdyby nás naučili nazpaměť definice, které stejně po ukončení školy, ty definice stejně odpadnou časem. Kdyby nás učili přímo do praxe. Jo? Přímé praktické věci.* (164-168) *...třeba zkusit si to vytvořit ten školní vzdělávací. Nebo něco takového.* (13, 164-165, 169-170). Další příčinou může být neznalost RVP PV a absence předchozí zkušenosti s tvorbou a neznalost, jak má finální dokument vypadat. „*Ale fakt jsme se v tom topily, nevěděly jsme. Někdo nevíme, nikdo nám neřekne, co je správně. Nikdo to neví.*“ (96, 540-541) A určitou roli hraje, myslím si, neúčast na školení týkající se tvorby tohoto dokumentu.

Tvorba ŠVP je učitelkou Alenou shrnuta slovy: „No prostě dřina, dřina, dřina.“